

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
DIVADELNÍ FAKULTA

Dramatická umění

Produkce

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

UMĚLECKÉ REZIDENCE SE ZAMĚŘENÍM NA DIVADLO

Jana Takáčová

Vedoucí práce: MgA. Jiří Sulženko, Ph.D.

Oponent práce: MgA. David Mírek, Ph.D.

Datum obhajoby: 13. 6. 2023

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2023

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE
THEATRE FACULTY

Dramatic Arts

Arts Management

BACHELOR'S THESIS

ART RESIDENCES WITH A FOCUS ON THEATRE

Jana Takáčová

Supervisor of thesis: MgA. Jiří Sulženko, Ph.D.

Reviewer: MgA. David Mírek, Ph.D.

Date of defense: 13. 6. 2023

Degree granted: Bachelor of Arts

Prague, 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Umělecké rezidence se zaměřením na divadlo“ vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce MgA. Jiřího Sulženka, Ph.D. a s použitím uvedené literatury, zdrojů a pramenů.

V Praze dne:

Podpis diplomanta:

Abstrakt

Tato bakalářská práce se věnuje uměleckým rezidencím se zaměřením na divadlo. Popisuje fenomén rezidencí v mezinárodním i českém kontextu. Rezidenční pobyty a programy jsou nástrojem mezinárodní i tuzemské umělecké spolupráce, dále projevem mobility profesionálů kreativního průmyslu. Skrze umělecké rezidence dochází ke kulturní výměně a dialogu, podporují kreativitu a živé umění. Síť rezidenčních center a nabídka rezidenčních programů se dynamicky rozrůstá a účast na tvůrčích pobytech se stala běžnou součástí kariér uměleckých pracovníků a profesionálů z oblasti kultury. Umělecké rezidence přispívají ke kulturnímu, sociálnímu i ekonomickému růstu potenciálu v místech svého působení a mnohdy jsou účinným nástrojem regenerace daných lokalit. Přináší mnoho benefitů a pozitivních externalit pro všechny strany, které se na realizaci rezidencí podílejí.

Práce čerpá z odborných publikací, článků a studií zahraničních i českých. Jejím záměrem je komplexní rozbor uměleckých tvůrčích rezidencí, ucelené zpracování jejich členění, typologie, fungování i historického vývoje. Mapuje a představuje aktuální situaci uměleckých rezidencí performativního umění v České republice, nabízí přehled podpůrných iniciativ a financování.

Výše zmíněné tak může být přínosným zdrojem informací pro čtenáře zajímající se o tuto problematiku z řad odborné i široké veřejnosti.

Abstract

This bachelor's thesis deal with Artists' Residencies with the focus on the theatre. It describes the phenomenon of residencies in international and Czech context. Residential stays and programmes are means of international and domestic cooperation of artists. Furthermore, they provide a mobility for creative industry professionals, cultural exchange and dialogue, support creativity and performing arts. The network of residential centres and the numbers of residential programmes has been developing rapidly. Partaking in artists' residencies has become quite common in arts workers' and culture professionals' carriers.

Artists' residencies contribute to the growth of cultural, social and economic potential at places where they are located. They frequently help to develop these locations while providing numerous benefits and positive externalities for all partaking parties.

The sources of the thesis include both international and Czech scholarly literature, articles and studies. The aim of the thesis is to analyse artists' residencies, systematically mapping their classification, typology, functioning and historic development. It presents the domestic residencies' current situation and an overview of support initiatives and funding. The above-mentioned information might be a valuable source of information for both professional and general public.

Poděkování

Z řad pedagogů bych ráda poděkovala vedoucímu práce MgA. Jiřímu Sulženkovi, Ph.D. za cenné rady, podporu a trpělivost. Rovněž chci poděkovat všem dalším pedagogům DAMU, kteří mi v průběhu studia předali své cenné rady a vědomosti.

Rovněž bych chtěla poděkovat paní Markétě Černé za poskytnutý rozhovor, předání informací a také čas, který mi věnovala.

Velké poděkování patří mé rodině a přátelům, kteří mě během studií neochvějně podporovali.

Seznam použitých označování a zkratk

AIR	Artist-in-Residence, v překladu rezidenční programy pro umělce
ACA	Artist Communities Alliance, v překladu Aliance uměleckých komunit
CERN	Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire, v překladu Evropská organizace pro jaderný výzkum ve Švýcarsku
CND	Compañía Nacional de Danza, v překladu Národní taneční společnost
CSU	Centrum pro současné umění v Praze
ČR	Česká republika
DAAD	Deutscher Akademischer Austauschdienst, v překladu Německá akademická výměnná služba
DDC	Derida Dance Center, v překladu Taneční centrum Derida
EU	Evropská unie
IDU	Institut umění - Divadelní ústav
IETM	International network for contemporary performing arts, v překladu Mezinárodní síť pro současné scénické umění
INAEM	Národní institut múzických umění a hudby ve Španělsku
M.E.C.C.A.	Středoevropská kolonie současného umění
MK ČR	Ministerstvo kultury České republiky
NPO	Národní plán obnovy
NSU	Nadace pro současné umění Praha
OMK	otevřená metoda koordinace
OTM	mezinárodní síť On the Move
PHAR	Policy Handbook on Artists Residencies, v překladu Příručka pravidel pro rezidenční pobyty umělců
RRF	Recovery and Resilience Facility, v překladu Nástroj pro oživení a odolnost
SCCA	Soros Center for Contemporary Art, v překladu Sorosovo centrum současného umění
VARP	Visegrad Art Residency Programme, v překladu Program visegrádských uměleckých rezidencí
V4	Visegrádská čtyřka (aliance Česka, Slovenska, Polska a Maďarska)

Obsah

1. ÚVOD	1
2. VYMEZENÍ POJMU A TERMINOLOGIE	3
3. HISTORIE REZIDENCÍ	6
3. 1. Od renesance po vznik uměleckých kolonií	6
3. 2. Druhá polovina 20. století do roku 2000	7
3. 3. Mezi lety 2000–2010	8
4. DĚLENÍ A FUNGOVÁNÍ REZIDENCÍ	9
4. 1. Dle obecných kritérií	9
4. 1. a. Zahraniční a tuzemské	9
4. 1. b. Délka rezidenčního pobytu	9
4. 1. c. Umělecké disciplíny	10
4. 1. d. Prostředí rezidence	10
4. 1. e. Rozsah rezidenčního místa	11
4. 1. f. Výběr rezidentů	11
4. 1. g. Zapojení finančních zdrojů hostitelské organizace	12
4. 2. Členění dle expertní pracovní skupiny OMK	12
4. 2. a. Klasický rezidenční model	12
Příklad 1: Rezidenční centrum Künstlerhaus Bethanien, Německo	13
4. 2. b. Rezidence spojené s uměleckými institucemi a festivaly	14
Příklad 2: Ujazdowský zámek - Centrum moderního umění, Polsko	15
Příklad 3: Kreativní rezidence - Compañía Nacional de Danza, Španělsko	16
4. 2. c. Rezidenční centra vedená umělcem	17
Příklad 4: Rezidence Derida Dance Center, Bulharsko	17
4. 2. d. Rezidence založené na výzkumu	19
Příklad 5: Jeanne van Heeswijk - komunita součást budoucnosti, Nizozemsko	19
4. 2. e. Tematické rezidence	20
4. 2. f. Rezidence založené na produkci	20
4. 2. g. Mezioborové rezidence	20
Příklad 6: Evropská organizace pro jaderný výzkum - CERN, Švýcarsko	20

4. 2. h. Rezidence jako útočiště	21
4. 2. ch. Virtuální rezidence	21
5. PŘÍNOSY A VÝHODY REZIDENCÍ	22
5. 1. Z pohledu umělce	22
5. 2. Z pohledu poskytovatele rezidence	23
5. 3. Z pohledu místa sídla a působnosti rezidence	23
5. 4. Z pohledu podporovatelů	24
6. MEZINÁRODNÍ SÍŤ	25
6. 1. Mezinárodní síť pro současné scénické umění - IETM	25
6. 2. Res Artis	26
6. 3. DutchCulture - Centrum pro mezinárodní spolupráci a TransArtists	27
6. 4. Artist Communities Alliance - ACA	28
6. 5. Pépinières Européennes de Création	28
6. 6. On the Move - OTM	29
7. REZIDENCE V ČR	30
7. 1. Historie a vývoj v ČR	30
7. 1. a. Nadace Hermit a Centrum pro Metamedia Plasy	30
7. 1. b. Sorosovo centrum současného umění - Praha (SCCA - Praha)	31
7. 1. c. Studio Kaple - Nečtiny	32
7. 1. d. Tuž se Broumovsko! a Centrum Broumov	32
7. 1. e. Středoevropská kolonie současného umění – M.E.C.C.A.	32
7. 1. f. Umělecké sdružení Artcircolo	33
7. 2. Současná situace	33
7. 2. a. Typologie rezidencí v ČR	34
7. 2. b. Institut umění - Divadelní ústav - IDU	34
7. 2. c. Nová síť	38
7. 2. d. Poskytovatelé rezidencí	40
7. 2. e. Právní subjektivita	42
7. 2. f. Umístění rezidencí	44
8. FINANCOVÁNÍ REZIDENCÍ V EU A ČR	45
8. 1. Finanční podpora v EU	45

8. 2. Finanční podpora v ČR	45
9. ZÁVĚR	48
SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ	50

1. ÚVOD

Umělecké rezidence jsou projevem mobility profesionálů z oblasti umění a kultury po celém světě. Vzhledem k propojenosti a globalizaci se jedná o zcela přirozený jev, ke kterému dochází v mnohých odvětvích lidské činnosti, umělecká a kulturní sféra v oblasti spolupráce a mobility samozřejmě nezaostává. Rezenční model umělecké spolupráce není ničím novým, byť se pojmy rezidence či rezenční programy historicky objevují až později. Niterná potřeba umělců cestovat za poznáním, novými zkušenostmi a praktikami či za větším objemem zakázek je s uměleckou profesí spjata přirozeně a dlouhodobě. Primárně vnímáme rezidence jako projev zahraniční spolupráce s možností vycestovat do ciziny, nebo naopak jako způsob importu zahraničních tvůrců do České republiky. Zároveň se domnívám, že je dobré neopomíjet výhody a důležitost rezenčních programů, kterých se účastní tuzemští umělci v rámci ČR, neboť je tak podpořena česká tvůrčí umělecká činnost. Umělecké rezidence bývají zaměřeny na uměleckou práci spojenou s jejím procesem a vývojem, dále na výzkum, také na témata, např. z politické, společenské či sociální problematiky. Výsledkem tvůrčích pobytů může být vznik uměleckého díla, work in progress (tvorba v pracovní fázi), studie, přednáška, sympozium, kolokvium či komunitní projekt.

Rozhodla jsem se pro zpracování tohoto tématu, neboť se jedná o zajímavý model tvůrčí umělecké spolupráce, který sebou nese mnoho benefitů a výhod pro všechny strany, které se na existenci uměleckých rezidencí podílejí. Domnívám se, že přes veškerá pozitiva a benefity se tento fenomén setkává v České republice s neznalostí či nepochopením ze stran odborné i široké veřejnosti. Odpovídá tomu též nedostatek, či neaktuálnost odborné literatury v ČR, byť rezenční pobyty pro umělce zde probíhají a jejich množství od roku 1989 roste. Je pravdou, že neustále převládají rezidence pro tvůrce z oblasti vizuálního umění, ale rezenční programy pro disciplíny performativního umění se dynamicky rozvíjejí. Cílem této práce je poskytnutí komplexního přehledu o uměleckých rezidencích ze světového i tuzemského pohledu, tj. představení rezenčních typů a modelů jejich fungování, zpracování historického kontextu, mapace rezidencí i možné způsoby financování. Byť je toto téma úzce spojeno s mobilitou umělců, tak mobilita není primárním tématem této bakalářské a proto se jí věnuji jen okrajově.

Zpočátku se zabývám terminologií, následně světovému historickému vývoji. Obsáhlá kapitola Dělení a fungování rezidencí popisuje a dělí rezidence dle různých parametrů. Nejprve je člením dle obecných kritérií. Poté zpracovávám typologii, kterou zmiňuje studie expertní pracovní skupiny otevřené metody koordinace EU *Rezenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014*. Právě tuto kategorizaci považuji za důležitou, neboť ji často přejímá i česká odborná literatura. U mnohých modelů,

keré v této podkapitole popisují, nabízím příklady konkrétních rezidencí a jejich způsob fungování. Právě seznámení se se zahraniční praxí může být pro český prostor inspirativní. Záměrem výběru příkladů byla pestrost, proto jsou zde uvedeny rezidence z Německa, Polska, Španělska, Bulharska, Nizozemska, Švýcarska, Skotska a okrajově ze Spojených států amerických. Následuje kapitola věnující se přínosům, výhodám a pozitivním externalitám rezidencí a to z pohledu všech účastníků se aktérů. Jedním z důsledků konání rezidencí jsou nová partnerství a vznik mezinárodních sítí a networků, proto se této problematice také věnuji. Nehledě na skutečnost, že mnohé české organizace a iniciativy jsou rovněž součástí těchto světových sítí. Zahraniční zdroje většinou umělecké rezidence vnímají z celkového pohledu, aniž by jejich fokus byl přímo ovlivněn uměleckou disciplínou, jak tomu dochází v českém prostředí. Z tohoto důvodu se v kapitole Rezidence v ČR už přímo orientuji na rezidence divadelní a ty, které poskytují programy pro tvůrce performativního umění. Vzhledem k zaměření této práce na oblast scénického umění (performing arts) považuji za umělce a kreativní profesionály účastníci se rezidencí pracovníky z oblasti divadelní. Konkrétně tím rozumím herce, tanečníky, artisty, mimy, performery, scénografy, tvůrce sound a light designu (světelné a hudební koncepce), kostýmní výtvarníky a další pracovníky umělecko-technické oblasti. Nelze opomenout profesionály z řad managementu a produkce, kurátory, dramaturgy a další. Kapitola se věnuje historickému vývoji tvůrčích pobytů v ČR především po roce 1989, rovněž mapaci a rozboru současné situace. V závěru práce rozebírám financování a možnosti finanční podpory tvůrčích uměleckých pobytů z pohledu EU a ČR.

2. VYMEZENÍ POJMU A TERMINOLOGIE

V této části práce se pokusím komplexně pojmenovat, co za uměleckou činnost rezidence jsou, co mohou obnášet či poskytovat. Pravdou je, že hned z počátku se musíme vypořádat s jistým terminologickým chaosem. Problém nastává už v samotném vymezení a definici pojmu rezidence, neboť z dnešního pohledu zahrnují širokou škálu činností a aktivit. Zkoumaná oblast rezidencí nemá v odborné literatuře ustálenou terminologii.

V zahraničním prostředí a zahraniční literatuře se nejčastěji setkáme s výrazy „*Artists' Residencies*“, „*Arts Residency*“, „*Artist-in-Residence (zkráceně AIR)*“ nebo „*Artist-in-residence program*“. V českém kontextu se nejčastěji setkáváme s termíny jako umělecká rezidence, tvůrčí rezidence, umělecká tvůrčí rezidence, rezidenční pobyty pro umělce, rezidenční pobyty, rezidenční programy, pouze rezidence, nebo jinak utvořená slovní spojení z výše uvedených. Zřídka kdy se můžeme setkat s výrazem kulturní výměna. V českém prostředí, byť přes častější příklady z praxe, může díky nejednotnosti terminologie či nevědomosti pojmu docházet k určitému zmatku a záměně. K nedorozuměním může dojít ze stran široké i odborné veřejnosti, rovněž i ze stran zástupců veřejné správy.

Umělecké rezidence jsou otevřeným konceptem spolupráce, který zahrnuje široké spektrum aktivit a různé způsoby zapojení umělců. Důležitým aspektem rezidencí je poskytování času, prostoru a zdrojů umělcům či dalším kreativním profesionálům pro oblast jejich činností, na kterou se zaměřují.

V rámci rezidencí máme dvě primární strany, které nám vstupují do vzájemného vztahu spolupráce. Na straně jedné je to hosticí či hostitelská organizace (rezidenční centrum), která poskytuje rezidenční programy pro umělce. Většinou má k dispozici ubytování a vhodné pracovní místo, tím může být studio, zkušebna, ateliér, divadelní sál, výstavní prostor. Součástí rezidenčních služeb může být umělecké vedení (koučink), prezentace a propagace tvorby rezidentních umělců. Rezidenční centrum může disponovat i personálním zázemím z řad produkce či techniky, které může umělcům v případě potřeby poskytnout. Operuje vlastními finančními zdroji, kterými dle svého uvážení může a nemusí umělce podpořit. Hostitelé mohou za výše zmíněné požadovat od umělce hmatatelný výsledek, tím může být vytvoření uměleckého díla, výstava, projekt nebo dílna. Případně poplatky za účast na rezidenčním programu. Na straně druhé máme hosta (rezidenta), který přijíždí do rezidenčního místa a účastní se za předem stanovených podmínek rezidenčního programu. Záměrně zdůrazňuji za předem stanovených podmínek, neboť vzhledem k různorodosti rezidencí neexistuje striktně daný jednotný výčet podmínek, poskytovaných služeb a zdrojů, požadovaných výsledků a výstupů činnosti hosta. Vždy se jedná o konkrétní rezidenční program či specifickou domluvu mezi poskytovatelem a účastníkem rezidence.

Neexistuje jedna všeobecně uznávaná definice pro vymezení pojmu rezidence. Pracovní skupina expertů OMK členských států EU v zásadě pojmenovává umělecké rezidence věcně až stroze, aby definice zůstala otevřená a respektující různorodost a proměnlivost rezidencí.¹ „Rezidenční pobyty poskytují umělcům a dalším tvůrčím pracovníkům čas, prostor a prostředky k individuální či kolektivní práci v oblastech jejich tvorby, jež vyžadují větší reflexi nebo soustředění.“²

Mezinárodní platforma, dlouhodobě se věnující problematice rezidencí, TransArtists v článku *Co jsou rezidence?* nabízí svou definici: „Umělci a další profesionálové kreativních odvětví mohou dočasně pobývat a pracovat jinde, díky účasti na rezidenčních programech pro umělce a v rámci dalších rezidenčních možností. Tyto rezidenční programy nabízejí podmínky, které napomáhají kreativitě a poskytují umělcům zázemí, jako je pracovní prostor, síť kontaktů, publikum a podobně.“³

Z platformy TransArtists a ResArtist si autorka publikace *Metodický rámec hodnocení programů IDU na podporu exportu a mezinárodní spolupráce* Eva Žáková vzala za příklad detailnější definici. „Rezidenční centra zvou umělce, kurátory a další kreativce, aby strávili určitý čas v daném místě a prostoru mimo jejich obvyklé prostředí. Poskytují jim čas pro reflexi, výzkum, prezentaci a/nebo tvorbu/produkci. Rovněž umožňují jednotlivcům zkoumat jejich praxi v rámci širší komunity; potkávat nové lidi, použít nové materiály, zažít život v nové lokalitě. Umělecké rezidence zdůrazňují důležitost smysluplné a různorodé kulturní výměny a „ponoření se“ do jiné kultury.“⁴

Pavla Petrová ve své studii *Překážky mobility v oblasti kultury* vnímá rezidence jako důležitá místa, která podporují mobilitu umělců, tím zároveň podporují tvorbu mezinárodních sítí a výměnu kontaktů mezi umělci. „Od počátku 20. století se pak kromě stále častější a lépe organizovanější výměny umění a umělců (zahraniční hostování hudebních a divadelních souborů, výstavy atd.), začínají objevovat i prostory, v současném pojmosloví zvané jako rezidenční místa, která slouží umělcům k jejich tvorbě. Smyslem těchto míst je vytrhnout umělce z jeho každodenního života a dát mu možnost klidu a soustředění pouze na jeho tvorbu. V praxi to znamená, že umělec se stává hostem některého kulturního zařízení, a to obvykle v zahraničí (může to být galerie, výtvarná či hudební škola, kulturní centrum atd.), stráví tam určitou dobu a vytváří - často ve spolupráci s místními umělci -

---

¹ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, *Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014*, Publications Office, 2016, s. 9. ISBN 978-92-79-55088-1.

² Tamtéž, s. 9.

³ TransArtists: What are residencies ? [online]. [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://www.transartists.org/en/what-are-residencies>

⁴ ŽÁKOVÁ, Eva a kolektiv autorů. *Metodický rámec hodnocení programů IDU na podporu exportu a mezinárodní spolupráce*. Praha: Institut umění - Divadelní ústav, 2019, s. 28. ISBN 978-80-7008-424-3.

umělecký projekt."⁵ Nelze opomenout, že rezidence často bývají pro mladé tvůrce vhodnou příležitostí pro navázání kontaktu se zahraničními kolegy a pro konfrontaci jejich díla na mezinárodní úrovni. Rezidence rovněž nabízí možnost výměny zkušeností a tvůrčích postupů. Jak už ve své práci naznačila Pavla Petrová, rezidence přispívají, usnadňují a podporují schopnost pohybu umělců po celém světě.⁶ Rezidenční programy se staly významnou součástí kariér umělců.⁷

---

⁵ PETROVÁ, Pavla. *Překážky mobility v oblasti kultury*. Praha, 2010. Studie. Institut umění - Divadelní ústav, s. 5.

⁶ PETROVÁ, Pavla. *Překážky mobility v oblasti kultury*, s. 5.

⁷ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, *Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014*, s. 69.

3. HISTORIE REZIDENCÍ

Rezidenční model umělecké spolupráce není ničím novým a známe jej i z minulosti vzdálenější. Byť pojmy jako rezidence či rezidenční programy se v odborné terminologii objevují až v soudobějších historických etapách, můžeme říci, že docházelo k takovému jednání, které v dnešním kontextu za předchůdce rezidenčních činností můžeme považovat.

3. 1. Od renesance po vznik uměleckých kolonií

Od renesanční historické epochy byla výměna umělců běžnou a žádanou praxí ve výtvarné sféře, postupně se přidávali další oblasti, jako hudba, literatura a scénická umění.⁸

Tehdejší způsob spolupráce nesl převážně znaky patronátu. Významně napomáhal výměně uměleckých tendencí, trendů a směrů napříč Evropou a přispíval k rozvoji mobility uměleckých pracovníků. Pro příklad bych ráda uvedla několik slavných umělců a jejich patrony. Za umění výtvarné to byl Caravaggio (vlastním jménem Michelangelo Merisi) a kardinál Francesco Maria del Monte⁹, dále Jan Vermeer van Delft a obchodník Pieter van Ruijven¹⁰, za oblast hudební a divadelní Wolfgang Amadeus Mozart a kníže-arcibiskup Jeroným z Colloreda. Obdobných příkladů existuje mnoho, přihlédneme-li, že zcela běžně docházelo k obměně podporovatelů a mecenášů v průběhu umělcova života.

Pokud se zaměříme na osobnosti, které působily jakožto mecenáši a donátoři, můžeme shledat, že šlo o elity vysokých společenských kruhů těšících se značnému politickému či obchodnímu vlivu. Lze usuzovat, že mocenské vrstvy si uvědomovaly prestižní postavení umění a jeho významu ve společnosti. Rovněž chápaly umění jako důležitý (sebe)reprezentační nástroj.

Za počátek a období rozvoje rezidencí, tak jak je známe dnes, můžeme považovat přelom 19. a 20. století. Především na území Spojeného království a Spojených států amerických kolem roku 1900 bylo poskytování studijních programů jednotlivým hostujícím umělcům novým, módním způsobem záštity pro podporovatele umění. Ve stejném období docházelo k přesunu umělců na venkov, kde se kolektivně snažili o naplnění svých uměleckých záměrů a představ. Na evropském kontinentu došlo ke vzniku umělecké kolonie v malé vesnici Worpswede nedaleko německých Brém. Mezi její zakladatele v roce 1889 patřili malíř Heinrich Vogeler a spisovatel Rainer Maria Rilke. Postupem času vesnice získala takový mezinárodní věhlas, že obdržela přezdívku "Weltdorf", což v překladu znamená Světová vesnice. Toto známé rezidenční centrum existuje dodnes a je to také díky výstavbě

---

⁸ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 69.

⁹ VIGUÉ, Jordi. Mistři světového malířství. Třetí. Praha: Rebo Productions CZ, 2011, s. 153. ISBN 978-80-255-0012-5.

¹⁰ Essential Vermeer 3.0: Paintings Acquired from Vermeer During or Soon after the Artist's Death [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: http://www.essentialvermeer.com/clients_patrons/van_ruijven.html

nového centra Künstlerhäuser Worpswede (Domy umělců ve Worpswede), ke které došlo v roce 1971.¹¹

3. 2. Druhá polovina 20. století do roku 2000

Za další vlnu rozvoje uměleckých rezidencí považujeme 60. léta. V tomto období můžeme zaznamenat vznik dalších modelů rezidencí, které přibýly k těm stávajícím. První by se dal označit za izolační. Umělcovi byla na dobu určitou poskytnuta možnost opustit společnost, a tak pracovat a tvořit v ústraní. Dalším byl sociálně apelativní model. Ten využíval principy interakce a jeho cílem byla sociální či politická změna skrze zapojení veřejnosti. Dělo se tak v hostitelských ateliérech na vesnicích i ve městech. Třetím modelem byly rezidence, které vznikaly z podnětů samotných umělců. Součástí rezidenčního místa byla výstavní část, která nabízela místním i světovým umělcům alternativu ku proti klasickému a formálnímu galerijnictví. Na těchto třech vývojových modelech se v sedmdesátých a osmdesátých letech rozvinuly další a nové tendence rezidenčních pobytů.¹²

Na přelomu 80. a 90. let došlo díky globalizaci k velkému rozmachu rezidencí. Nejednalo se pouze o rozvoj rezidencí v oblasti Západního světa, ale docházelo k nárůstu rezidencí „od Brazílie po Tchaj-wan, od Estonska po Kamerun, od Japonska po Vietnam“¹³. Zpřístupnění rezidenčních pobytů umělcům z celého světa, rovněž rozvoj nových rezidenčních míst mimo západní prostor významně zvýšily pestrost a rozmanitost v oblasti umění. Iniciátoři rezidencí nenabízeli pouze pobyt a zázemí konkrétním umělcům, ale svou činností přispívali ke vzniku alternativních místních uměleckých center. Důležitým, pozitivním efektem rezidencí byl import nových zkušeností, poznání a impulsů do lokálního prostředí. Místní scéna současného umění byla tak skrze rezidenční centra spojována s celosvětovým uměleckým prostorem.¹⁴

Nesmíme opomenout, že ve dvacátém století (zejména v jeho druhé polovině) na našem území došlo ke zcela jinému vývoji rezidencí, než tomu bylo ve zbytku světa a především zemích Západu. Tato skutečnost byla samozřejmě ovlivněna politickou situací, která se změnila na podzim roku 1989 Sametovou revolucí. Vývoji rezidenčních pobytů na území České republiky se více zabývá podkapitola 7. 1. Historie a vývoj v ČR.

---

¹¹ TransArtists: Artist-in-Residence History [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.transartists.org/en/artist-residence-history>

¹² Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 69.

¹³ TransArtists: Artist-in-Residence History [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.transartists.org/en/artist-residence-history>

¹⁴ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 69.

3. 3. Mezi lety 2000–2010

V tomto období zaznamenáváme značný nárůst rezidencí a jejich šíření. Objev nových technologií přinesl snazší a rychlejší způsob komunikace a přenos informací, především díky internetu a sociálním sítím. V neposlední řadě došlo k usnadnění a zpřístupnění cestování a tím i k jednoduššímu pohybu uměleckých profesionálů. To vše napomohlo k růstu fenoménu rezidenčních pobytů umělců.¹⁵

Pro mnohé umělce se rezidence staly důležitou součástí jejich profesních kariér. Vznikala rezidenční umělecká centra na národní i mezinárodní úrovni. Kvalita rezidenčních programů se zvyšovala a konkurenceschopnost mezi umělci narůstala. Do podpory rezidenčních aktivit se začínaly zapojovat fondy, vlády, a další aktéři.

Ustálení a stabilizace rezidencí ve světě umění vyvolala také potřebu po objevování nových forem pobytů pro umělce. Setkáváme se tak i s obtížně zařaditelnými formami, jako byly potulné a kočovné projekty, mezioborové tvůrčí dílny a semináře, kolektivní rezidence. I když roste počet rezidenčních míst, která mají za cíl propojenost s uměleckou obcí po celém světě, začínají se objevovat umělci, již chtějí nalézt skryté, neobjevené místo ne zcela nutně v zahraničí. Organizují pohostinské pobyty v rámci své země, města či ulice.

V závěru této sledované etapy se vyvíjí další typ rezidencí. Umělci se zaměřují více na obsah a vznikají tematické umělecké rezidence, které se věnují otázce výzkumu. Začíná se měnit role umělce. Tvůrce nerozvíjí poznání a porozumění pouze v oblasti umělecké, ale i té společenské. Tomuto typu rezidencí se podrobněji věnuje podkapitola 4. 2. e. Tematické rezidence.¹⁶

---

¹⁵ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 69.

¹⁶ TransArtists: Artist-in-Residence History [online]. [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.transartists.org/en/artist-residence-history>

4. DĚLENÍ A FUNGOVÁNÍ REZIDENCÍ

Jak už bylo blíže vysvětleno v kapitole 2. VYMEZENÍ POJMU A TERMINOLOGIE, rezidence zahrnují různorodé umělecké aktivity a činnosti, které nemají jedno a přesně dané vymezení. Proto existuje velké množství typů a druhů rezidencí. Lze je vnímat z několika pohledů a dělit dle různých kritérií. Pro následující výčet kategorií rezidenčních pobytů je dobré si uvědomit, že jsou možné i jiné typologie nebo klasifikace.

4. 1. Dle obecných kritérií

4. 1. a. Světové a tuzemské rezidence

Prvním hlediskem pro rozlišení rezidencí může být jednoduše její ambice zapojení se do mezinárodního uměleckého prostoru. Některá rezidenční místa jsou součástí světových sítí, pěstují si mezinárodní věhlas a pověst, cílí na zahraniční tvůrce a jejich účelem je propojení místní komunity se světem. Naopak můžeme nalézt takové rezidence, které nabízejí své tvůrčí pobyty výhradně tuzemským umělcům a nemají ambice hostit zahraniční rezidenty. U takových hostitelů mluvíme spíše o podpoře tvůrčí činnosti v dané zemi, regionu, městě, apod. Samozřejmě existují i rezidence, které mají touhu být součástí světové umělecké komunity a zároveň poskytují tvůrčí rezidence tuzemským umělcům, propojují tak oba modely.

4. 1. b. Délka rezidenčního pobytu

Dalším logickým kritériem pro dělení rezidencí může být rezidentův čas strávený na tvůrčím uměleckém pobytu. Může se jednat o dlouhodobé, střednědobé a krátkodobé rezidence. Ve vzdálenější minulosti byly zcela běžné dlouhodobé rezidence, které trvaly i několik let. Dlouhodobé rezidenční programy existují stále a obvykle jsou koncipovány na dobu dvanácti měsíců. Střednědobé rezidence často trvají tři a více měsíců. Dlouhodobé a střednědobé programy jsou volbou zejména v případě, že umělec musí podstoupit dalekou cestu do rezidenčního centra, nebo podstata jeho práce vyžaduje delší pobyt. V posledních letech jsou čím dál oblíbenější krátkodobé rezidence, ty trvají řádově pár dní až po dobu tří měsíců. Časová hranice tří měsíců není zvolena náhodně, vzhledem k migrační a vízové politice EU. Po uplynutí 90-ti dnů je nutno delší pobyt nahlásit na příslušné úřady a je s tím spojena náročnější agenda, dokumentace a žádosti o povolení k pobytu.¹⁷

Potřebná a zvolená doba trvání rezidence se odvíjí od typu umělecké práce a žánru. Například výtvarní umělci a spisovatelé upřednostňují pobyty delší, kdežto umělci, kteří jsou součástí kolektivních umění jakožto je divadlo a tanec, volí spíše kratší rezidenční pobyty.

---

¹⁷ Europa: Registrace při pobytu překračujícím délkou 3 měsíce [online]. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: https://europa.eu/youreurope/citizens/residence/documents-formalities/registering-residence/index_cs.htm

Obečně se nyní umělci kloní k časově méně náročným rezidenčním programům, i když ještě nedávno bylo běžnou praxí, že programy byly časově rozvrženy na půlroční až roční pobyty. Děje se tak na základě ekonomické skutečnosti, rovněž preferovaná délka strávená na rezidenci mívá i velice pragmatický základ, tím je již zmíněná vízová politika jednotlivých států, kde se rezidence koná.¹⁸ Delší pobyty či pobyty ve vzdálenějších destinacích pak bývají náročnější na administrativu, což může klást vyšší nároky na rezidenta, který si musí pohlídat veškerou dokumentaci a povolení k pobytu.

Trendem posledních let jsou tzv. pop-upové pobyty.¹⁹ V zásadě to jsou jednodenní pobyty umělců. Skutečně může jít jen o denní návštěvu jedné rezidence, ale začíná se objevovat model, kdy v rámci těchto pop-upových rezidencí navštíví umělec víc rezidencí v řadě.

4. 1. c. Umělecké disciplíny

U rezidencí se často setkáváme s otevřeným konceptem, který podporuje multižánrovost a intermedialitu rezidenčního programu. Přesto se můžeme setkat s rezidenčními výzvami, které cílí pouze na umělce konkrétní umělecké sféry.

Termín umělecké rezidence je všeobecný, pod ním si můžeme představit mnohé kreativní aktivity a činnosti. Z toho důvodu jsou umělecké disciplíny dalším možným způsobem, jak lze rezidence členit. Dělení může být následovné. Oblast vizuálního umění, do níž spadá malířství, sochařství, kresba, grafika, ilustrace, fotografie, videoart, design a architektura. Poté muzická a performativní oblast, kterou reprezentuje tanec, zpěv, hudba, divadlo a různé druhy performance. Nelze opomenout také oblast literární. A v neposlední řadě audiovizuální umění, jehož představiteli je film a animace.

4. 1. d. Prostředí rezidence

Rezidenční centra můžeme najít ve městech, kam umělci putují za specifickou městskou atmosférou místa, tamní uměleckou komunitou, případně za zájmovým publikem. Cílem hosta je navázání nových partnerství s místními umělci či kulturními institucemi, také získání zpětné vazby ze stran odborné i široké veřejnosti.

Naopak existují rezidence, které jsou umístěné na venkově. Hosté zde hledají klid, spojení s přírodou, vytržení od společnosti pro usebrání a soustředění se na tvorbu.

Objevují se rezidenční místa, jejichž benefitem je naprostá izolace od okolního světa. Umělec či malý umělecký kolektiv chce být zcela oproštěn od společnosti a jejího vlivu, zcela se soustředí na sebe a svou činnost. Prostor Outlandia Scotland je příkladem takové izolační

---

¹⁸ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 15.

¹⁹ Tamtéž, s. 15.

rezidence. Rezidenční pracovní prostor je umístěn uprostřed skotských lesů v domku, který je ukotven v korunách stromů.²⁰

Dokonce lze nalézt zcela unikátní rezidence, ty jsou svým prostředím velice specifické až zážitkové. Příkladem může být americká železniční společnost Amtrak, která v roce 2014 uspořádala tvůrčí rezidenci pro 24 spisovatelů v putujících vlacích na dálkových trasách.²¹ Z iniciativy americké umělkyně Brandy Barker vznikla rezidence Air Air, ta probíhá výhradně na palubě letadel za letu. Rezidence je určena pro tři umělce a program je koncipován na jeden rok ve třech kolech. První ročník proběhl v roce 2017.²²

4. 1. e. Rozsah rezidenčního místa

Některé rezidence mají prostor a kapacitu nabídnout v průběhu roku umělecké rezidenční programy velkému množství umělců.²³ Finské kreativní centrum Arteles mezi léty 2010 až 2020 hostilo přes tisíc umělců a dalších profesionálů kreativního průmyslu.²⁴

Samozřejmě jsou místa, která nedisponují tak velkou obslužností. Zde se počty různí dle možností jednotlivých rezidenčních center. Existují také tzv. „*nano residence*“, které jsou úsporné a probíhají ve velmi malém rozměru.²⁵

4. 1. f. Výběr rezidentů

Rezidenční centra obvykle nabízí své rezidenční programy skrze „*open calls*“ nebo-li „*otevřené výzvy pro umělce*“. Tyto výzvy bývají zveřejněny na komunikačních kanálech rezidence či jejich partnerů. Na webech mezinárodních sítí, kterých mohou být rezidenční místa členy. Dále na webech platforem zabývajících se problematikou uměleckých tvůrčích pobytů. Otevřené výzvy mohou přilákat nového, talentovaného umělce, který obohatí program rezidenčního místa. Někde jsou otevření přímému oslovení umělcem, který rezidenční centrum z vlastní iniciativy kontaktuje a jeho účast na tvůrčím pobytu se dojednává individuálně.

Jsou však i uzavřenější rezidence. Těch se mohou účastnit pouze vybraní a pozvaní tvůrci. K takovému výběru může dojít na základě rozhodnutí kurátora rezidence, nebo na výslovné doporučení partnerů a podporovatelů hostitelské organizace.

---

²⁰ Outlandia: About [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://outlandia.com/>

²¹ FLEISCHER, Victoria. Amtrak Residency offers 24 writers a desk during a long train ride. PBS News Hours [online]. 2014-08-24 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z:

<https://www.pbs.org/newshour/arts/amtrak-residency-offers-24-writers-long-train-ride>

²² Air Residency: About [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.airresidency.com/about>

²³ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 16.

²⁴ Arteles: History [online]. [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://www.arteles.org/history.html>

²⁵ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 16.

Rezidenční místa, dost často užívají smíšeného modelu výběru hostů.

4. 1. g. Zapojení finančních zdrojů hostitelské organizace

Umělec, který se chce zúčastnit rezidenčního programu by se měl dopředu seznámit s jeho podmínkami. Především to platí v oblasti financování. Důslednou přípravou předejde minimálně nepříjemným situacím nebo případnému nedostatku financí na pokrytí rezidence. Rozhodně není dobré tuto podstatnou část zanedbat, protože rezidenční místa mají své tvůrčí programy postaveny z pohledu poskytování svých finančních zdrojů různě. Rezidence může (a taky nemusí) hradit náklady spojené s cestou, pronájmem pracovního prostoru, uměleckým materiálem, ubytováním, stravou a podobně.

Rezidenční centra mohou disponovat stipendii, která účastníkovi hradí veškeré výdaje spojené s rezidencí. Některé programy mohou být nastaveny tak, že spolufinancují pouze vybrané části nákladů, nebo finanční podporu neposkytují vůbec. Na druhou stranu jsou i taková rezidenční místa, která umělcům za účast na tvůrčím pobytu u nich platí. Hostitelské organizace mohou také požadovat rezidenční pobyt u nich uhradit. Pokud rezidence neposkytuje žádný ze svých jiných zdrojů (např. pracovní prostor, technické a personální zázemí, propagace, koučink, apod.) a zároveň požaduje úhradu za užívání jejich ateliérů, zkušeben, studia, divadelního sálu či techniky, dostáváme se čistě do oblasti pronájmů.

4. 2. Členění dle expertní pracovní skupiny OMK

Tuto kategorizaci zvolili autoři dokumentu PHAR a sami uvádí, že se nejedná o jedinou možnost, jak rezidence členit. Toto dělení však můžeme považovat za jakýsi základ, který si expertní pracovní skupina zvolila a zpracovala pro výzkum v rámci EU. Z toho důvodu bývá právě tato typologie citována v tuzemské odborné literatuře. Přejímá ji například studie Nové sítě *Fenomén uměleckých rezidencí v zemích V4 z roku 2022 a Studie: Tvůrčí rezidenční pobyty – Absence programu podpory tvůrčích rezidenčních pobytů jako efektivního nástroje rozvoje tvorby, posilování kapacit umělců a kulturních pracovníků a tvůrčí udržitelnosti* z roku 2023. Ne všechny modely, které jsou v tomto výčtu uvedeny, můžeme najít na území ČR. Taktéž zcela běžně dochází k mixu, kdy jedno rezidenční centrum svým nastavením a dramaturgií kombinuje více rezidenčních modelů najednou.

4. 2. a. Klasický rezidenční model

Jedná se o zavedené, silné rezidenční instituce, které mají celosvětový věhlas a často i dobrou pověst ve světě umění. Do těchto organizací investují vlády a fondy z celého světa. Jejich hlavní činností je nabízení uměleckých rezidencí, rozvoj umění či umělecké

práce. Obvykle nabízejí také program pro veřejnost, který je zaměřen na jejich hlavní aktivitu, tedy na umělecké rezidence a jejich prezentaci. Pořádají výstavy, dny otevřených dveří nebo organizují různá setkání či provozují kavárnu. K navázání spolupráce může rezidenční organizaci vyzvat samotný umělec, v ideálním případě tak, že organizace odpovídá profilu umělce.

Rezidenti se také mohou spolehnout na pravidelné návštěvy kurátorů, tvůrců dalších programů a sběratelů umění, které přitahuje pověst instituce. Rezidenční organizace ideálně zvou takový výběr uměleckých odborníků, který vyhovuje profilu hostujícího umělce.²⁶

Jedná se o organizace, které jsou podporovány státními či veřejnoprávními institucemi a jsou tedy přímo financovány státními (vládními) zdroji. Pokud bychom chtěli najít český ekvivalent tohoto typu rezidenčního domu, budeme hledat stěží. Nejvíce se tomuto typu blíží IDU, i když jen okrajově. Fungování IDU a jejími tvůrčími rezidenčními programy se budu věnovat více v kapitole Rezidence v ČR.

Příklad 1: Rezidenční centrum Künstlerhaus Bethanien, Německo

Příkladem klasické rezidence, kterou uvádí sami autoři PHAR, je Künstlerhaus Bethanien sídlící v Berlíně. Rezidence vznikla po roce 1974, kdy z budovy bývalé nemocnice, která byla určena k demolici, vznikl pod taktovkou Dr. Michaela Haertera prostor k prezentaci současného umění. Künstlerhaus se pod jeho vedením v průběhu let vyvinul v mezinárodně uznávaný projektový prostor a místo prezentace pro současné umění. Od roku 1975 realizuje a prezentuje stovky projektů, z nichž některé jsou i rozsáhlé. V předchozích letech zahrnovala instituce všechny umělecké disciplíny: tanec a divadlo, výtvarné umění, literaturu, hudbu, zvukové umění, performance a architekturu. V roce 2005 došlo ke sporům a posléze k nastavení nového konceptu využití historické budovy ve vlastnictví městské části. Mezi léty 2009 a 2010 se umělecká rezidence přestěhovala do berlínského Kreuzbergu, do bývalé tovární oblasti "Light Factory". Komplex, vystupující pod označením umělecká čtvrť Bethanien, se rozkládá na deseti tisících metrech čtverečních a kromě Künstlerhaus Bethanien zde působí řada kanceláří z oblasti kreativního průmyslu, ateliérů, drobných podniků a galerií.²⁷

Rezidence disponuje výstavními prostory o 730-ti metrech čtverečních, 25 rezidenčními ateliéry, které mají podobu loftových studií se zázemím pro umělce. Dále má kvalitně vybavené dílny či studia pro úpravu audiovizuálních materiálů.²⁸

---

²⁶ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 17.

²⁷ Künstlerhaus Bethanien: History [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.bethanien.de/en/kunsterhaus-bethanien/history/>

²⁸ Künstlerhaus Bethanien: Facilities [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.bethanien.de/en/kunsterhaus-bethanien/facilities/>

Jaké je směřování Künstlerhaus Bethanien? Co je to za instituci, jaké má priority? Künstlerhaus Bethanien je mezinárodní kulturní centrum. Funguje jako studio a pracovní místo pro profesionální umělce, nabízí multidisciplinární workshop a slouží k pořádání společenských a kulturních akcí. Toto rezidenční místo si určilo za cíl propagovat současné vizuální umění. Künstlerhaus slouží k setkávání a výměně umělců z různých oborů a kultur. Nejde zde jen o setkávání se umělců z různých uměleckých disciplín, ale také o setkávání a výměnu se zájmovým publikem a odborníky. Pro naplnění svého účelu užívá řadu komunikačních prostředků, například měsíční výstavní opening, specifické prohlídky a návštěvy ateliérů - tzv. „Otevřená studia“, ta se konají několikrát ročně. Těžištěm jeho široké škály činností je Mezinárodní rezidenční program, ve kterém umělci z celého světa každoročně s podporou týmu Künstlerhaus vytváří a prezentují své projekty. Rezidenční centrum se snaží o kritické uvažování ve vývoji současného umění a kultury. Funguje také jako vydavatel uměleckých a výstavních katalogů a publikací, od roku 1994 vydává jednou ročně německo-anglický odborný časopis *Be Magazine*. Tato rezidence neustále usiluje o rozšiřování své mezinárodní sítě a získávání nových partnerů. Orientuje se na hoštění mezinárodních umělců, tak i na spolupráci s těmi lokálními.²⁹

Zaměříme-li se na sponzory, zjistíme, že portfolio jejich podporovatelů je velice pestré. Najdeme zde mezinárodní fondy, nadace, ministerstva, velvyslanectví, úřady či umělecká centra. Partneři jsou ze Spojených států amerických, Kanady, Austrálie, Nového Zélandu, Singapuru, Tchaj-wanu, Koreje, Izraele, Kypru, Holandska, Lucemburska, Francie, Německa, Dánska, Norska, Švédska a Islandu.³⁰ Skrze tato partnerská místa dochází k nominaci umělců do mezinárodního stipendijního programu. Pokud má zájem se programu účastnit tvůrce, který nemá s žádným z partnerských míst spojitost, může se do programu dostat skrze vnitřní řízení poroty a financování jeho pobytu může být realizováno samostatně, a to skrze podporu galerií, sběratelů umění nebo další finanční programy.³¹ Dodnes bylo v rámci Mezinárodního rezidenčního programu podpořeno na devět set padesát umělců napříč uměleckými oblastmi.³²

4. 2. b. Rezidence spojené s uměleckými institucemi a festivaly

Tyto rezidence jsou umístěny v uměleckých centrech nebo jsou součástí instituce současného umění. Rezidence může profitovat z blízkosti aktivního uměleckého prostředí s

---

²⁹ Künstlerhaus Bethanien: Mission Statement [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.bethanien.de/kunsterhaus-bethanien/mission-statement/>

³⁰ Künstlerhaus Bethanien: Partners and Sponsors [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.bethanien.de/en/kunsterhaus-bethanien/partners-sponsors/>

³¹ Künstlerhaus Bethanien: Programme [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.bethanien.de/en/programme/>

³² Künstlerhaus Bethanien: History [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.bethanien.de/en/kunsterhaus-bethanien/history/>

profesionálním řízením, propagací, zájmem účastníků a návštěvníků a zavedeným publikem. Často očekávaným výstupem pobytu je prezentace uměleckého díla či ukázka vznikající tvorby (work in progress). Součástí takové prezentace mohou být i diskuse, skrze ně může dojít získání zpětné vazby ze stran odborné i široké veřejnosti.³³

Některá divadla či orchestrální tělesa mají umělce v dlouhodobém rezidenčním programu. Účel tohoto druhu rezidence je obvykle více orientován na budoucí produkci - vznik divadelní inscenace, kdy umělec může využít zařízení hostitelské organizace nebo spolupracovat na bázi umělecké tvůrčí činnosti. Podrobněji je tato problematika popsána níže v Příkladu 3: Kreativní rezidence - Compañía Nacional de Danza, Španělsko.

Příklad 2: Ujazdowský zámek - Centrum moderního umění, Polsko

Příkladem typu rezidence spojené s uměleckou institucí autoři v příručce PHAR uvádí Ujazdowský hrad a zámek. V centru Varšavy se nachází historický komplex s bohatou minulostí. V roce 1944 zde během Varšavského povstání sídlil povstalecký polní lazaret. Během válečného konfliktu došlo k vypálení objektu a zachovány zůstaly pouze zdi. V roce 1954 byla z rozhodnutí tehdejších úřadů srovnána hradní část se zemí. Zámku se chystala odlišná budoucnost, v 70. letech bylo rozhodnuto o přestavbě. Budova měla po rekonstrukci sloužit jako reprezentativní sídlo vlády, později měla být působištěm Rady vzájemné hospodářské pomoci. V důsledku politických změn v roce 1981 došlo k rozhodnutí o změně účelu zámku. Byl předán do péče umělecké obce a od roku 1985 v něm sídlí Centrum současného umění.

Zámecké centrum současného umění Ujazdowski zajišťuje velké množství uměleckých aktivit. Pořádají výstavy, divadelní představení, diskuze, provozují kino, knihovnu. Zabývají se také sběratelskou a vydavatelskou činností, součástí je i knihkupectví. U-jazdowské rezidenční pobyty pro umělce tvoří podstatnou část programu centra současného umění. Centrum si klade za cíl reflektovat svět pomocí umění. Uměleckou tvorbu zde představují skrze program, publikační činnost, debaty, workshopy a otevřené prohlídky. Jejich cílem je být prostorem, jenž je otevřen kreativě a experimentu, kde se prolínají a souzní různé umělecké disciplíny a vytváří tak nový umělecký zážitek. Účastní se také řady projektů sociálního rozvoje.³⁴

Od roku 2002 poskytli rezidenci více než dvě stě padesáti profesionálům z kreativní oblasti, ať už umělcům, kurátorům, pedagogům, výzkumníkům či organizátorům. Rezidenčních programů se zúčastnili jednotlivci i kolektivní tvůrčí týmy z více než padesáti

---

³³ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 18.

³⁴ U-jazdowski: About us [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://u-jazdowski.pl/en/o-nas>

zemí světa od Evropy, Asie, Afriky přes Latinskou Ameriku a Severní Ameriku. Jejich tvůrčí pobyty se soustředí na úzkou spolupráci rezidenta a personálu rezidenčního centra - kurátorem, dále koordinátory projektů, pracovníky PR a tiskového oddělení. Rovněž mají k dispozici zdroje a výrobní zázemí centra. Jedná se o několikaměsíční mezioborové pobyty spojující umění a výzkum v tématu, které si každý umělec ve spolupráci s kurátorem určí. Výrazně dbají na zapojení hosta do místního dění a napojení se na varšavskou komunitu a obec. Zaměřují se na výzkum a experiment. Vznik uměleckého díla a jeho prezentaci skrze metodu výstavnictví nevnímají jako nejnütnější cíl a výsledek rezidence. Výstupem tvorby rezidentů může být performance, přednáška, seminář, kolokvium, diskuze či komunitní projekt.

Rezidenčními programy chtějí reagovat na neustále se měnící se vztahy mezi tvůrci, organizacemi a společnostmi. Od roku 2015 se začínají soustřeďovat na jiný typ rezidencí, který je v současnosti jedním z trendů v oboru. Umělecké dílo jako předmět, ustupuje do pozadí zájmu, pozornost je směřována na umělecký postup, důležitý je proces a vývoj. Od roku 2018 se rezidenční a kurátorský výzkum více orientuje směrem k tematickým pobytům, které se zaměřují na neformální pěstění a pečování vztahů a to v rámci uměleckých institucí, tak i v různých sociálních prostředích. Tradiční součástí jejich rezidenčních programů jsou od roku 2013 měsíční semináře pro kurátory.

Rezidence se host účastní na pozvání kurátorů Zámeckého centra současného umění Ujazdowski, nebo na doporučení některé partnerské instituce.³⁵ Organizují i otevřené výzvy, ty jsou ale určeny převážně polským umělcům pro výjezd do zahraničí. A od roku 2022 v nabídce open calls nalezneme podpůrné rezidence pro válkou ohrožené ukrajinské umělce.³⁶

Partnery centra jsou nezávislí kurátoři, umělecké instituce národní i mezinárodní výzkumné ústavy, školy, galerie, vládní i nevládní organizace. Současnými sponzory, kteří finančně podporují a spoluorganizují rezidenční programy U-jazdowski je Město Varšava, Město Ramalláh, Institut Adama Mickiewicze, Akademie Schloss Solitude, Ukrajinský institut, švýcarská nadace Pro Helvetia, organizace Flandry - stát umění a Velvyslanectví Nizozemska v Polsku.³⁷

Příklad 3: Kreativní rezidence - Compañía Nacional de Danza, Španělsko

Compañía Nacional de Danza (dále CND) je v překladu Národní taneční společnost sídlící v Madridu. Je uměleckým centrem Národního institutu múzických umění a hudby

---

³⁵ U-jazdowski: Residencies [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://u-jazdowski.pl/en/programme/residencies>

³⁶ U-jazdowski: Open calls for residencies [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://u-jazdowski.pl/en/programme/residencies/open-calls>

³⁷ U-jazdowski: Residencies [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://u-jazdowski.pl/en/programme/residencies>

(INAEM), což je orgán Ministerstva sportu a kultury, pod nějž spadá tvorba a rozvoj programů, které souvisí s divadlem, tancem, cirkusem a hudbou.

Národní taneční společnost vznikla v roce 1979 pod názvem Národní klasický balet. Se jmenováním tanečnice Marie de Ávila na post ředitelky Národního španělského baletu a Národního klasického baletu došlo ke změně na španělské baletní scéně. Byla zde touha po otevření se zahraničním choreografům a po nových tanečních postupech. CND se v 80. a 90. letech pod vedením různých choreografů etablovala a v následujících letech pracovala na složení souboru a importu inovativních tanečních metod v kombinaci s těmi osvědčenými. Dodnes si organizace stanovuje za cíl kombinovat vlastní originální taneční tendence s těmi klasickými, důraz klade i na interpretaci a všestrannost. Důležitá je rozmanitost repertoáru také tvůrčí přínos tuzemských a zahraničních umělců pod jednou značkou CND. Dále zviditelnění žen choreografek a zapojení jejich umělecké činnosti do repertoáru, také školení a edukace. Důležité jsou i inovace, kterých dosahují zapojením umělců z různých uměleckých disciplín jako je design, výtvarné umění, skladatelé či nové technologie.³⁸

Od roku 2014 je běžnou aktivitou souboru poskytování každoročních rezidenčních programů pod názvem Kreativní rezidence. Tyto pobyty jsou určeny mladým talentovaným umělcům z řad choreografů nebo pro začínající taneční soubory. Program umožňuje rezidentům pracovat v úzké spolupráci se souborem CND a využívat jejich zdrojů, pracovního prostoru a propagace. Výstupem rezidencí jsou nové choreografické projekty. Dosud CND podpořila padesát tři nových projektů.³⁹

4. 2. c. Rezidenční centra vedená umělcem

Jsou to rezidenční centra vytvořená uměleckými profesionály. Koncept těchto rezidencí je založen na prioritách jejich zakladatelů, či vedoucích osobností. Liší se svou velikostí, od malých organizací provozovaných jednotlivými umělci či skupinou umělců po organizace, které jsou významnou a důležitou součástí místní umělecké scény. Vzhledem k vazbě na vůdčí osobnost, priority zakladatelů a zaměstnanců mají tyto rezidence často jasný profil se zaměřením na konkrétní uměleckou oblast či konkrétní síť.⁴⁰

Příklad 4: Residence Derida Dance Center, Bulharsko

Derida Dance Center (dále DDC) je tanečním centrem v Sofii zastoupené ArtLink Foundation. Od svého vzniku v roce 2010 bylo prvním centrem současného tance a

---

³⁸ Compañía Nacional de Danza: Mission [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://cndanza.mcu.es/en/the-company/>

³⁹ Compañía Nacional de Danza: Creative Residencies [online]. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z:

<https://cndanza.mcu.es/en/educational-project/research-and-innovation/in-residence/creative-residencies/>

⁴⁰ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 20.

vzdělávání v Bulharsku. Hned od počátku nabízelo rezidenční programy pro umělce.⁴¹ DDC se v roce 2012 stalo oficiálním zástupcem Bulharska na evropské platformě Aerowaves, o tři roky později už centrum plnilo roli prezentujícího partnera. Za další tři roky už hostilo každoroční festival Aerowaves Spring Forward. Spoluzakladatelem a uměleckým šéfem DDC je choreograf Jivko Jeliakov. Ten byl v roce 2018 platformou Aerowaves vybrán do TOP20 choreografů v Evropě, a to z početné konkurence 637 uchazečů.

Hlavními aktivitami centra je podpora nezávislé taneční produkce, rozvoj vzdělávacích a školicích programů současného tance, mezinárodní partnerství, rezidenční programy, prezentační a kurátorská činnost. V roce 2019 se centrum rozšířilo a slavnostně otevřelo nezávislou divadelní scénu DERIDA Stage. Což je divadlo black-boxového typu prezentující nezávislou divadelní produkci z oblasti tance, divadla, cirkusu a výtvarného umění.⁴² Zároveň je jedinou nezávislou scénou v Sofii.

DDC prezentuje představení bulharských i zahraničních umělců, spolupracuje na projektech s tuzemskými i mezinárodními partnery. Připravuje strategie rozvoje současného umění v Bulharsku z dlouhodobého hlediska. Organizuje workshopy a školení, samostatně či ve spolupráci s partnery pořádá festivaly, kongresy, semináře a konference. Orientuje se na výzkum současného scénického umění. Různorodým programem tvoří komunitu mezi diváky a umělci. Svou činností přispívá k podpoře kulturního turismu a kulturního zázemí v hlavním městě. Je členem dvou největších evropských platform současných tance, již zmíněné „Aerowaves – tanec napříč Evropou“ a „European Dancehouse Network“. Jako partner se účastní různých diskuzí, setkání, pracovních skupin, také konsorcií pěti mezinárodních organizací (ICK DansAmsterdam - Nizozemsko; Balletto di Roma - Itálie; Polské taneční divadlo - Polsko; Companhia de dança de Almada - Portugalsko a Magenta Consultoria Projects - Španělsko).⁴³

Rezidenční programy DDC se těší velkému věhlasu a obrovskému zájmu zahraničních tvůrců. Do ročníku pro rok 2019 se přihlásil enormní počet 178 zájemců z 48 zemí světa, vybráni byli čtyři zahraniční tvůrci.⁴⁴ Výsledkem rezidenčního programu je work in progress nebo nová divadelní inscenace, která je v premiéře uvedena místnímu publiku. Tvůrčí pobyt bývá koncipován na dvacet dní, zahrnuje možnost každodenní čtyřhodinové

---

⁴¹ Derida Dance Center: Derida Dance Center Residency program [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <http://www.derida-dance.com/qs/en/projects/residency-program>

⁴² European Dancehouse Network: Derida Dance Center [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.ednetwork.eu/member/derida-dance-center>

⁴³ Derida Dance Center: Derida Dance Center Residency program [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <http://www.derida-dance.com/qs/en/projects/residency-program>

⁴⁴ Derida Dance Center: Rezidenční program Derida Dance Center 2019 [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <http://www.derida-dance.com/qs/bg/component/content/article/50-novini/533-rezidentska-programa-na-derida-dance-center-2019>

zkoušky, využití světelné a zvukové techniky, dva dny zkoušení v sále s využitím profesionálního technického zázemí.⁴⁵

Za zmínku ještě stojí úspěšný mezinárodní projekt realizovaný v roce 2020 *"Střet! Když se střetnou klasický a současný tanec a vzniknou nové formy"* jehož cílem byl vznik internetového koprodukčního festivalu, podílelo se na něm šest partnerů z pěti zemí EU. Jednou z organizací byl český taneční soubor 420PEOPLE.⁴⁶

4. 2. d. Rezidence založené na výzkumu

Umělci v tomto typu rezidence využívají umělecký proces k výzkumu a k vytvoření zkušenosti s rezidenčním centrem a místním prostředím či lokalitou. Umělci někdy také vytvářejí řešení nebo alternativní přístupy k nalezeným problémům v komunitě či regionu, které vyplynuly z jejich výzkumné činnosti. Tento typ rezidence se od tematických rezidencí liší, zejména ve velice blízkém vztahu umělce k místu a lidem, se kterými v rámci tvůrčího pobytu spolupracují. Lze zde uvažovat o sociologicko-uměleckém profilu rezidence.⁴⁷

Příklad 5: Jeanne van Heeswijk - komunita součást budoucnosti, Nizozemsko

Takovým způsobem umělecké tvorby se ve svých projektech zabývá umělkyně Jeanne van Heeswijk pocházející z Rotterdamu. Ústřední myšlenkou jejího výzkumu a práce je to, že komunita se musí spolupodílet na své budoucnosti, říká tomu „radikalizování místních“. Svou činností se snaží rozprodit utváření rozmanitého veřejného prostoru. Jejím cílem je rozpohybovat místní komunitu do občanské aktivity v souvislosti se zkoumaným lokálním fenoménem či sociologickým problémem. Její rozsáhlé komunitní projekty zpochybňují autonomii umění kombinací performativních akcí, edukačních principů a diskusí.⁴⁸ Její organizace sdružuje účastníky projektů napříč obory, zapojuje umělce, kurátory, designéry, hudebníky, spisovatele, návrháře, architektky, aktivisty, filmaře, vědce, historiky, filosofy, nadace a obchodní společnosti.⁴⁹

---

⁴⁵ Derida Dance Center: OPEN CALLS/Derida Dance Center Residency Program [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <http://www.derida-dance.com/qs/en/component/content/article/50-novini/587-otvorena-pokana-za-kandidatstvine--rezidents-ka-programa-na-derida-dance-center-2022>

⁴⁶ Derida Dance Center: OPEN CALLS/Derida Dance Center Residency [online]. [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <http://www.derida-dance.com/qs/en/component/content/article/50-novini/587-otvorena-pokana-za-kandidatstvine--rezidents-ka-programa-na-derida-dance-center-2022>

⁴⁷ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 21.

⁴⁸ Jeannetworks, Typologies, Capacities: About [online]. [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.jeannetworks.net/about/>

⁴⁹ Jeannetworks, Typologies, Capacities: Participants [online]. [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.jeannetworks.net/participants/>

4. 2. e. Tematické rezidence

V posledních letech roste v oblasti tvůrčích pobytů zájem o obsah - téma. Díky tomuto zvýšenému zájmu došlo k proměně rezidencí a objevily se tematické rezidenční pobyty. Rezidenční místa i umělci přehodnocují svou roli a postavení v kulturní oblasti, ale i ve společnosti.⁵⁰ Tato tematizace má vliv na různorodější spolupráci nejen mezi umělci navzájem, ale i na spolupráci umělců s vědci a profesionály z řad dalších oborů a sektorů. Tematizace rezidencí může rovněž přispět ke spolupráci rezidentů na konkrétních tématech v daných komunitách.⁵¹ Ústředním smyslem těchto rezidencí není umělecký rozvoj. Od umělců se očekává příspěvek, vyjádření se ke společnému tématu.⁵² Námětem pro společné téma bývá otázka klimatické krize, udržitelnosti, genderu a další problematiky politického, společenského či sociálního dění.

4. 2. f. Rezidence založené na produkci

Svou pozornost zaměřují na organizační a produkční procesy. Ústředním cílem je realizace nápadu či projektu. Organizace nabízí rezidentům své zázemí, materiál nebo know-how. Mívají blízko k vizionářství, ale proces je součástí závěrečné práce. V této kategorii je mnoho rezidencí specifických, zaměřující se na určitou oblast či disciplínu.⁵³

4. 2. g. Mezioborové rezidence

Rezidence mohou hostovat umělce pracující s různými druhy médií, v různých disciplínách a oborech. Jak umělci, tak hostitelé rezidencí mají tendenci zkoumat možnosti spolupráce s partnery napříč jinými sektory mimo umělecký svět. Takovou mezioborovou rezidenci může nabízet instituce, která nemusí být primárně s uměním vůbec spjata.

Příklad 6: Evropská organizace pro jaderný výzkum - CERN, Švýcarsko

CERN od roku 2012 nabízí tvůrcům hned čtyři různé rezidenční, plně hrazené programy. Rezidenci nabízejí umělcům napříč uměleckými disciplínami a vyzývají je ke spolupráci a dialogu s fyziky, inženýry i pracovníky laboratoří. Rezidence jsou propojeny také s městem Ženeva a mají navázána partnerství s vědními institucemi v Rakousku, Španělsku, Velké Británii, Chile, Brazílii, Jihoafrické republice a Indii. Programy jsou určeny pro tuzemské i zahraniční partnery. Rezidenty vybírá komise složená z kulturních a vědeckých

---

⁵⁰ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 70.

⁵¹ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 19.

⁵² Tamtéž, s. 22.

⁵³ Tamtéž, s. 23.

odborníků.⁵⁴ Známostí, která rezidenční program CERNu dostala více do povědomí umělecké branže, je audiovizuální umělec Ryoji Ikeda.

4. 2. h. Rezidence jako útočiště

Organizace mohou skrze rezidence poskytovat možnost vývoje umělecké práce a zázemí tvůrcům z oblastí, které jsou ve válečných konfliktech nebo se dlouhodobě vzpamatovávají z různých krizí. V takových regionech většinou neexistuje žádná infrastruktura, nebo jen velice omezeně, která by zajišťovala umělecký rozvoj a tvůrčí práci. Je zde také absence zájmového publika.⁵⁵ Často nejde jen o poskytování zázemí a rozvoj umělecké činnosti, ale mnohdy se rezidence stává možností pro zajištění bezprostředního bezpečí tvůrce. Expertní pracovní skupina OMC v PHAR v této souvislosti zmiňuje země zapojené do Arabského jara, ale musíme brát na zřetel rok vzniku této studie. V současnosti se jedná o typ rezidence pro náš prostor zcela běžný. Ať už vzpomeneme poskytování útočiště prchajícím umělcům z Maďarska či Běloruska, kde se nedávno začaly měnit liberální a demokratické standardy, či umělcům z Ukrajiny, kde probíhá válečný konflikt a okupace Ruskou federací.

4. 2. ch. Virtuální rezidence

Vzhledem k už zcela běžnému internetovému připojení se v praxi začaly rozvíjet i rezidence virtuální. Umělci užívají nových technologií a internetového rozhraní pro svou tvorbu, ale také pro její okamžitou prezentaci a propojení se s dalšími umělci, kurátory a publikem.⁵⁶

---

⁵⁴ CERN Accelerating science: Artistic Residencies [online]. [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://arts.cern/programme/artistic-residencies>

⁵⁵ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 31.

⁵⁶ Tamtéž, s. 33.

5. PŘÍNOSY A VÝHODY REZIDENCÍ

Podle studie skupiny expertů OMK členských států EU se rezidence staly důležitými prvky současného umění v lokálním měřítku a propojují místní uměleckou komunitu s globálním uměleckým světem. Zároveň zmiňují další významný aspekt rezidencí a to ten, že v případě existence rezidencí a importu umění a umělců z různorodých kultur dochází k obohacování kulturní rozmanitosti a kulturní výměně. Umělci, kteří se účastní rezidenčních programů staví mosty mezi zeměmi a kulturami, tím může být činnost jejich i rezidenčních míst preventivním nástrojem k rasové či kulturní nesnášenlivosti.⁵⁷

Skrze rezidenční místo a pobyt, a to i krátkodobý, může umělec nahlédnout do místního kulturního prostředí, hlouběji proniknout do lokálních kulturních poměrů, porozumět jim a případně na toto poznání tvorbou reagovat. Naopak svou tvůrčí činností umělec vytváří příležitost k náhledu do jeho vlastního kulturního zázemí a pozadí. Rezidence jsou tedy neocenitelným subjektem kulturní a společenské výměny.

Autoři PHAR došli k závěru, že výhody se vztahují na všechny vstupující složky, které se na uskutečňování tvůrčích pobytů pro umělce účastní. Vyjmenovávají společné benefity následovně:

- *„profesní rozvoj umělců,*
- *ekonomické přínosy pro umělce, hostitele, region apod.,*
- *kulturní rozvoj umělce, hostitelské organizace, místní komunity,*
- *organizační znalosti a vytváření kapacit pro hostitelskou organizaci a komunitní organizace,*
- *zvyšování informovanosti, zejména o městě/regionu, v němž se rezidenční pobyt koná“.*⁵⁸

V následujících podkapitolách se budu věnovat jednotlivým aktérům zvlášť a podrobněji.

5. 1. Z pohledu umělce

Kariéra umělců nemá, oproti kariérám jiných oborů, zcela jasný rozvoj a definovaný postup. Účast na rezidenčním pobytu může být pro mladé, začínající umělce skvělým začátkem a startem jejich profesní dráhy. Oproti tomu umělci nacházející se dlouhodobě v pracovním nasazení, mohou být pod tlakem a vlivem zaběhnuté rutiny. Pro ně může být rezidence příležitostí, jak dosáhnout vytržení z běžného stereotypu a znovu nabytí soustředění na tvorbu, případně pro ni získat nové impulsy a docílit jejího restartu. *„Zkušenost z rezidenčního pobytu také rozvíjí kulturní povědomí a kompetence, pokud jde*

---

⁵⁷ Tamtéž, s. 9.

⁵⁸ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s 37.

o organizační a osobní rozvoj a manažerské dovednosti.“⁵⁹

Účast na tvůrčím pobytu může přispět k profesionálnímu a tvůrčímu rozvoji umělce. Taktéž k získání inspirace, hlubšího pochopení souvislostí, což může vyústit v nové umělecké dílo či obohacení tvorby. Umělec těží ze zázemí rezidenčního centra. Ať už tím míníme prostové a technické vybavení, přístup k novým technologiím, informacím a inovativním procesům tvůrčí činnosti nebo ekonomické výhody ve formě stipendií, finanční podpory či zajištění ubytování. Dále je tvůrčí pobyt výhodnou příležitostí k navázání nových partnerství a sběru kontaktů. V neposlední řadě je přínosem zpětná vazba odborné veřejnosti a zájmového publika.

5. 2. Z pohledu poskytovatele rezidence

Hostěním získává na zkušenostech, rozvíjí dlouhodobé vztahy a spolupráce s případným mezinárodním přesahem. S příchodem umělců dochází k obohacení místní umělecké komunity, zpestření kulturního programu rezidence, což může přitáhnout novou diváckou základnu. Především zahraniční rezidenti mohou zviditelnit a zvýšit prestiž rezidenčního centra. Značným benefitem je vytváření sítě umělců, kulturních organizací a iniciativ, podporovatelů a osobností z obchodní či politické sféry. Nová partnerství mohou generovat příjmy a celkově pomoci nastartovat ekonomiku místa.⁶⁰

5. 3. Z pohledu místa sídla a působnosti rezidence

Na míře přínosů a výhod ve značné míře záleží už na počátku, kdy městská, regionální či státní správa vstoupí do participace na uměleckých pobytech. Může profitovat z realizace tvůrčích rezidencí už tím, že se v průběhu příprav její zaměstnanci zdokonalí a prohloubí své dovednosti v organizaci. Dále rezidence přitahují pozornost investorů, mohou rozproudřit ekonomiku v dané oblasti a nastartovat podnikatelské iniciativy. Mnohé revitalizační plány už počítají se zapojením uměleckých tvůrčích programů, neboť existuje mnoho případů, kdy právě tyto umělecké iniciativy přinesly vyloučeným lokalitám tolik kýžený impuls a změnu. Podpořením mezikulturního dialogu a spoluprací s umělci dochází k propagaci města, regionu či státu jakožto rozvinutého, kulturního a kreativního místa.

Celkově se zvedá úroveň oblasti, ale i občanská a kulturní vybavenost místa. V rezidenčním centru je často realizován program, který přispívá ke kulturnímu obohacení obyvatel. Jejich zapojení přispívá k aktivaci místní komunity a jejímu rozvoji. Plní zde roli publika či se přímo podílí na programu rezidencí.

---

⁵⁹ Tamtéž, s. 37.

⁶⁰ LACMANOVÁ, Tereza, Adriana SVĚTLÍKOVÁ a Markéta MÁLKOVÁ. Studie: Tvůrčí rezidenční pobyty ART-IN-RES / Nová síť 2023: Absence programu podpory tvůrčích rezidenčních pobyků jako efektivního nástroje rozvoje, tvorby, posilování kapacit umělců, kulturních pracovníků a tvůrčí udržitelnosti. Praha, 2023. Studie. Nová síť z. s., s. 17 - 18.

5. 4. Z pohledu podporovatelů

Agentury zabývající se financováním umění a kultury dost často zmiňují tvůrčí rezidence jako nástroje sloužící k naplnění jejich vizí a poslání. Cílem je často výměna znalostí, podpora profesního rozvoje tvůrce, kulturní rozmanitosti a dialogu. Umělecké rezidence jsou ideálním způsobem k jejich naplnění. Financující organizace naoplátku mohou vstoupit do širšího povědomí obyvatel, ale i zástupců politické či obchodní scény. Rovněž tak mohou rozšířit pole své působnosti a znalost jejich aktivit. Činnost podporovatelských organizací může přitáhnout pozornost řady dalších investorů a povzbudit vznik aktivní společnosti.⁶¹

---

⁶¹ Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014, s. 38.

6. MEZINÁRODNÍ SÍŤ

Po celém světě vznikají ve velkém množství sítě (networky), různé platformy, aliance, asociace, webová rozhraní či databáze s mezinárodním přesahem. Zaměřují se na současnou situaci, vývoj a výzkum v oblasti kultury a uměleckého prostředí. Přirozeně do oblasti jejich zájmu spadá mobilita umělců, mezinárodní spolupráce, kulturní výměna a mezikulturní dialog. S tím vším se velice úzce pojí umělecké tvůrčí rezidence a programy.

Sdružují jednotlivé umělce a odborníky, tedy potencionální rezidenty a rezidenční centra, která přichází s nabídkou tvůrčích uměleckých pobytů. Součástí networku mohou být rozliční podporovatelé a partneři, kteří přinášejí finanční zdroje a podporu. Bývají to vládní i nevládní organizace, instituce, nadace, fundace a podnikatelské subjekty. Všichni jsou lákáni prestiží, nabídkou služeb, poradenstvím, výzkumem, zájmovými programy, sdílením informací a zkušeností či už existující silnou základnou ostatních členů, podporovatelů a partnerů.

Sítě zastávají i advokační roli ve společnosti, kdy obhajují a poukazují na význam a potenciál uměleckých rezidencí, potažmo umělecké výměny celkově. Vzhledem k vybudovaným partnerstvím a značnému přehledu v oblasti umění mohou rovněž moderovat různá úskalí, problémy a překážky s nimiž se aktéři v kultuře potýkají. Prostřednictvím své odborné činnosti mohou vydávat doporučení, studie a příručky k jejich řešení. Jsou významnou silou, která je schopna vyvíjet tlak na mezinárodní organizace a unie, národní i regionální politickou reprezentaci, mohou tak přispět k vývoji kulturních politik a strategií.

6. 1. Mezinárodní síť pro současné scénické umění - IETM

Je jednou z nejstarších a největších mezinárodních sítí spojující více než 500 organizací či jednotlivců z oblasti současného scénického umění z více než 60-ti zemí světa. Mezi její české členy patří IDU, Nová síť, Divadlo Archa, Čtyři dny a Becka McFadden (ředitelka Beautiful Confusion Collective).⁶²

Síť vznikla v roce 1981, dnes sídlí její kancelář v belgickém Bruselu. Vznik sítě iniciovali profesionálové z kreativního odvětví jako alternativu ku tehdy běžnému zprostředkování zahraniční spolupráce v oblasti kultury skrze vládní a mezivládní instituce. Roku 1989 se přetvořila v neziskovou organizaci s kanceláří a členskou základnou. V tomto období se také otevřela novým partnerstvím z oblasti bývalého Východního bloku. Od roku 2003 navázala spolupráci se členy z Asie, Afriky a Ameriky, i když hlavní partneři byli stále situováni v Evropě. Vzhledem k celosvětové expanzi sítě došlo v roce 2005 ke změně názvu

---

⁶² IETM: Members List [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.ietm.org/en/members/list>

z původního označení Neformální evropské divadelní setkání na IETM, v překladu Mezinárodní síť pro současné scénické umění.

Hlavní myšlenkou je vytvoření mezinárodní sítě kontaktů a neformálního prostoru pro sdílení informací, zkušeností a postupů. Podněcují umělce k rozvoji, tvorbě mezinárodní komunity a posílení mezinárodní umělecké spolupráce na poli tvorby, produkce, propagace, poradenství, edukace, prezentace, kurátorství a výzkumu. Snaží se ve společnosti komunikovat důležitost a postavení kultury s fokusem na současná scénická umění.

Významnou úlohou IETM je tvorba komunikačního mostu mezi profesionály z oboru scénického umění a vládních institucí, ať už EU nebo jejích členských států. Zabývají se výzkumem, sběrem dat, tvorbou studií, analýz a kampaní. To vše přispívá k pádné argumentaci pro tvorbu politických programů a tato činnost též ovlivňuje směřování evropské a mezinárodní kulturní politiky.

Členové sítě mohou být umělecké organizace i jednotlivci. Jsou zde zástupci z oboru divadla, nového cirkusu, tance, performance, hudebního divadla, pantomimy, pouličního umění, loutkářství a objektového divadla, site-specific projektů, mezioborových a experimentálních forem živého umění. V současnosti na seznamu členů figurují „*umělecké společnosti, kolektivy, organizace, festivaly, místa, rezidence, producenti a nezávislí umělci, divadla a taneční domy, kulturní/ výzkumná/ finančně-zdrojová centra, umělecké a kulturní sítě kolegů, univerzity a institucionální orgány*“.⁶³

Členství je zpoplatněno, vyšší poplatek zahrnující grant na podporu sítě odvádí tzv. přidružení členové. Mezi ně patří organizace poskytující mezinárodní i tuzemskou podporu v rámci scénického umění, dále vládní instituce, ministerstva, umělecké rady, fondy a nadace. Mají práva jako ostatní členové, ale navíc je pro ně organizováno speciální fórum pro výměnu a sdílení zkušeností, zároveň jsou informováni o vývoji kulturních politik a činnosti IETM.⁶⁴

Pro zajímavost roční výdaje na fungování sítě (zahrnující rozpočty spoluorganizátorů a partnerů) činí od 1 mil. EUR a výše. Roční obrat sítě, který je přímo zprostředkován sekretariátem sítě, činí 0,5 mil. EUR.⁶⁵

6. 2. Res Artis

Je jednou z nejstarších a největších mezinárodních sítí zabývajících se uměleckými rezidencemi na světě. Vznikla v roce 1992 jako dobrovolnická organizace a neformální síť. V

---

⁶³ IETM: Our Network [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.ietm.org/en/about>

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

roce 2003 se etablovala a získala oficiální statut nadace v Nizozemsku, v současnosti působí ze svého sekretariátu v Austrálii.⁶⁶

Zasazuje se o udržitelnost a vývoj oboru, rovněž i o rozvoj a profesionalizaci svých členů. Informují o novinkách a nabízí aktuální otevřené výzvy svým partnerům, včetně podrobných informací o rezidenčních centrech a jejich nabídky. Orientuje se na podporu, propojování, propagaci, edukaci a výzkum v oblasti rezidencí. Vydává studie a doporučení pro tvorbu kulturních politik po celém světě. Obhajuje a moderuje důležitost rezidenčních programů a kulturního dialogu ve společnosti.

Pojí více než 600 členů z více než 80-ti zemí světa. Součástí sítě mohou být jednotliví umělci, poskytovatelé rezidenčních programů a přidružení členové (vládní, nevládní a soukromé organizace a iniciativy podporující rezidenční pobyty umělců).⁶⁷ Členství je zpoplatněno. V závislosti na typu členství se poplatek pohybuje v rozmezí od 59 do 508 EUR za rok. U hostitelů a organizátorů tvůrčích pobytů pro umělce se určuje cenová kategorie dle jejich ročního rozpočtu na rezidenční programy.⁶⁸ Českými členy jsou ArtMill - Centrum pro kreativní udržitelnost a rezidenční centrum Retreat.cz.

6. 3. DutchCulture - Centrum pro mezinárodní spolupráci a TransArtists

TransArtists byla založena v roce 1997. Dnes spadá pod DutchCulture (Centrum pro mezinárodní spolupráci) sídlící v Amsterdamu v Nizozemsku. Je rozhraním, které slouží k poskytování a sdílení zkušeností, znalostí a informací o rezidenčních programech a dalších formách krátkodobé mobility umělců. I když se soustředí na rezidenční programy v Nizozemsku má mezinárodní přesah.

Vnímá problematiku především z pohledu umělců, kteří se chtějí rezidencí účastnit. Nabízí poradenství, širokou škálu informací a tipů pro rezidenty. Pořádá různé diskuse, webináře, prezentace, atd. Nabízí zájemcům o tvůrčí pobyty databázi, kde je více než 1700 rezidencí. Snaží se přispět k lepší orientaci ve velké celosvětové nabídce rezidenčních programů. Pro vyhledání ideálního tvůrčího programu zohledňuje databáze množství podrobných filtrů, skrze něž může umělec zanést své osobní potřeby, očekávání a preference.

Aktuálně v databázi TransArtists figuruje na patnáct českých rezidenčních míst. Z oblasti performativního umění to jsou FarmStudio, CESTA, Petrohradská kolektiv z. s., Dům umění města Brno a NEIRO.⁶⁹

---

⁶⁶ Res Artis: History [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z:

<https://resartis.org/global-network-arts-residency-centres/res-artis-history/>

⁶⁷ Res Artis: About Us [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://resartis.org/global-network-arts-residency-centres/>

⁶⁸ Res Artis: Pricing [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://resartis.org/pricing/>

⁶⁹ TransArtists [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.transartists.org/en>

6. 4. Artist Communities Alliance - ACA

Je mezinárodní umělecká aliance zabývající se rezidencemi. Ještě před nedávnem vystupovala pod názvem Alliance of Artists Communities. Tato asociace vznikla roku 1992 z popudu americké MacArthurovy nadace.

Sdružují jednotlivé profesionály z oblasti kultury, organizace a iniciativy za účelem kreativního uměleckého rozvoje v rámci rezidenčních tvůrčích pobytů. Soustředí se na rozvoj partnerství a komunity, poskytování informací, zkušeností i finančních zdrojů. Rovněž disponuje adresářem rezidenčních míst, otevřených výzev tvůrčích programů, případně organizací poskytující finanční zdroje pro rezidence.

Nyní je její součástí na 400 členů, ti jsou převážně z USA, ale mají partnery i z dalších 20-ti zemí světa. V ACA nefiguruje žádný český zástupce.

Členství je zpoplatněno, hradí se roční poplatek, který se dle typu členství a ročního rozpočtu na umělecké rezidence pohybuje od 100 - 5 000 USD. Od roku 2004 rozdělila na více než 4 mil. USD ve svých grantových programech určených pro umělce i poskytovatele rezidencí.⁷⁰

6. 5. Pépinières Européennes de Création⁷¹

Je společnost fungující od roku 1992, donedávna byla známa pod názvem "*European Pepinieres for Young Artists*"⁷². Tato nezisková organizace sídlí v Paříži a čítá na 200 partnerských míst ve 32 zemích světa a na svém kontě má na 1500 podpořených umělců během různých programů. Převažují francouzská, potažmo evropská partnerství, ale má spolupracovníky v Severní americe, Africe i Asii.

Spojuje jednotlivé profesionály z kreativního průmyslu vládní, nevládní i soukromé, organizace a iniciativy, které podporují její tvůrčí programy či je sami zajišťují. V rámci rezidencí informuje o otevřených výzvách svých partnerů nebo tzv. přidružených rezidencí, kdy využívá svých komunikačních kanálů k šíření jejich open calls. Dále zařizuje tvůrčí pobyty na míru umělce či partnera organizace, případně zajišťuje výměnný pobyt umělců.

Soustředí se na podporu mobility umělců, rozvoj tvorby, koprodukce, distribuce, školení a sdílení s veřejností. Pozornost zaměřuje na mladé umělce z různorodých uměleckých disciplín se specializací na experiment, inovaci, hybridní kreativní procesy a intermediální a digitální umění.⁷³

---

⁷⁰ Artist Communities Alliance [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://artistcommunities.org/>

⁷¹ Pépinières Européennes de Création, volný překlad: Evropské školky tvoření.

⁷² European Pepinieres for Young Artists, volný překlad: Evropské školky pro mladé tvůrce.

⁷³ Pépinières Européennes de Création [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <http://pepinieres.eu/en/>

6. 6. On the Move - OTM

IETM v roce 2002 založila webovou platformu On the Move. Postupně došlo k její reorganizaci, která byla završena v roce 2009 a OTM se stala samostatnou sítí se sídlem v belgickém Bruselu. Postupem času se začala rozšiřovat i mimo oblast scénického umění.

Orientuje se na oblast podpory a rozvoje mezinárodní umělecké mobility, zdarma poskytuje informace a věnuje se poradenství, také v problematice vízového a daňového práva. Rovněž spravuje na 60 průvodců věnující se financování mezinárodní spolupráce. Informuje o nadcházejících událostech a novinkách v oblasti mobility umělců, včetně rezidenčních programů napříč uměleckými disciplínami.⁷⁴

OTM v současnosti sdružuje na 57 partnerských organizací a 11 individuálních členů. Převážně se jedná o evropské partnery, ale nalezneme zde i zástupce z Ameriky, Asie a Afriky. Členy jsou různé organizace, informační platformy a sítě, nadace, fondy, umělecké rady a jednotlivci. Českým partnerem je IDU.⁷⁵

---

⁷⁴ On the Move: Network [online]. [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: <https://on-the-move.org/network>

⁷⁵ On the Move: Members [online]. [cit. 2023-04-07]. Dostupné z: <https://on-the-move.org/network/members>

7. REZIDENCE V ČR

7. 1. Historie a vývoj rezidencí v ČR

Jak už bylo naznačeno v podkapitole 3. 2. Druhá polovina 20. století do roku 2000, u nás došlo k jinému vývoji rezidencí. Bylo to zapříčiněno dějinným vývojem a odlišným politickým nastavením ne jen u nás, ale prakticky ve všech zemích bývalého východního bloku.

V období komunistické totality bylo pro umělce velice složité, až téměř nemožné do zahraničí vycestovat, přesto se několika umělcům tvůrčích pobytů zúčastnit podařilo. Autorka publikace *Překážky mobility v oblasti umění* Pavla Petrová zmiňuje, že „na tvůrčí rezidenci DAAD v Berlíně vyjeli z tehdejšího Československa Zbyněk Sekal a Marek Kopelent (1968), Jan Kotík a Ladislav Kupkovič (1970) a Jiří Kolář a Milan Knížák (1979)“⁷⁶.

Zcela jiná situace nastala po 17. listopadu 1989, došlo k otevření hranic, posléze změně režimu a dalším zásadním reformám. Po Sametové revoluci se umělcům otevřely mnohé rezidenční programy v zahraničí. Od roku 1990 probíhala postupná změna právního systému, což sebou mimo jiné přineslo vznik neziskového sektoru. Oblast umění nezůstala pozadu, zakládaly se neziskové organizace, některé z nich s postupem času začaly poskytovat rezidenční pobyty umělcům. Od poloviny 90. let vznikaly další platformy, které rezidenční pobyty podporovaly.

7. 1. a. Nadace Hermit a Centrum pro Metamedia Plasy

Byly v té době dvě nezávislé iniciativy, které v letech 1992 až 1999 působily v prostorách bývalého cisterciáckého kláštera Plasy. Jejich hlavním cílem byla snaha propojit československou uměleckou scénu s tou mezinárodní, především se soustředily na oblast západní a východní Evropy. Organizovaly mezinárodní a mezioborová sympozia a festivaly. Nadaci Hermit a Centrum pro Metamedia Plasy v průběhu let podporovaly mnohé další instituce jako Pro Helvetia, Sorosovo centrum současného umění - Praha, Prins Bernhard Fonds (nizozemský Kulturní fond prince Bernharda), Het Mondriaan Stichting (nizozemská národní Mondrianova nadace) a Ministerstvo kultury České Republiky. Bohužel se nezachovalo příliš mnoho záznamů, které by dokumentovaly tyto tvůrčí pobyty v klášteře.⁷⁷ Přesto je na tuto činnost nahlíženo jako na jeden „ze zásadních uměleckých projektů 90. let 20. stol. v ČR“. *Ve svých aktivitách pak pokračovala od roku 2000 v rámci Centra současného umění v Praze formou rezidenčních pobytů na zámku Čimelice a*

⁷⁶ PETROVÁ, Pavla. *Překážky mobility v oblasti kultury*, s. 85.

⁷⁷ Agosto Foundation: Dokumentace archivů Centra pro Metamedia Plasy (CMP) 1990 – 1992 – 1999 [online]. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.agosto-foundation.org/cs/nadace-hermit-a-centrum-pro-metamedia-plasy>

7. 1. b. Sorosovo centrum současného umění - Praha (SCCA - Praha)

Za vznikem této organizace stál americký finančník George Sorose, pocházející z Maďarska. Tento mecenáš od 70. let podporoval různorodé liberální aktivity v totalitních zemích. Po kontaktu se zástupci z výtvarné oblasti, mezi kterými byla i Meda Mládková, se rozhodl rozšířit své mecenášské aktivity i na uměleckou oblast. Na začátku 90. let dokonce vznikla jeho síť nadací a fondů, která zahrnovala na dvacet center pro podporu současného umění v bývalých komunistických zemích. SCCA - Praha vzniklo v roce 1992. Díky kontaktům a záštitě uznávaného mecenáše se pro mnohé kreativní profesionály z bývalého sovětského bloku otevřela nová partnerství a četné možnosti mezinárodní spolupráce. Po řadu let bylo skrze projekt ArtsLink umožněno českým a americkým umělcům a teoretikům účastnit se tvůrčích pobytů v ČR i Spojených státech amerických.

Signály k možnému ukončení mecenášství ze strany George Sorose byly nastíněny už v roce 1997. Proto se v SCCA - Praha v roce 1999 rozdělila na dvě části. Jednou byla Nadace pro současné umění Praha (dále NSU), ta ve veřejné soutěži vysoutěžila podíl v programu Národního investičního fondu (což byl 1% podíl z privatizace). Tím si zajistila výnosy, ze kterých mohla pokračovat v grantovém programu bývalé SCCA - Praha. Druhou bylo Centrum pro současné umění, o. p. s. (dále CSU), to převzalo zbývající programy, mezi nimi i tvůrčí rezidence.

SCCA - Praha od roku 1998 založila vlastní rezidenční program pro tuzemské i zahraniční tvůrce (od roku 1999 spadala pod CSU), ten byl realizován v již zmíněném zámku Čimelice a pražském Studiu Jelení. Na zámku v Čimelicích, který byl propůjčen Karlem Schwarzenbergem, se mezi léty 1999 - 2002 zúčastnilo dvouměsíčních uměleckých rezidencí na 150 zahraničních umělců. V roce 2002 však byla tato aktivita na zámku ukončena, neboť došlo ke konečnému zastavení finanční podpory na tomto projektu. Program tvůrčích rezidencí pokračoval do roku 2005, kdy došlo k jejich pozastavení.⁷⁹ V současnosti NCU i CSU pokračují, byť poslední zmínka o uskutečněných rezidencích v rámci CSU jsou z roku 2019. NSU uvádí, že za své více než 30-ti leté působení podpořilo přes 700 umělců a to částkou převyšující 50 mil. korun.⁸⁰

---

⁷⁸ PETROVÁ, Pavla. Překážky mobility v oblasti kultury, s. 85.

⁷⁹ HLAVÁČEK, Ludvík. Sorosovo centrum současného umění. Atlas Transformace [online]. 2008-2010 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.pbs.org/newshour/arts/amtrak-residency-offers-24-writers-long-train-ride>

⁸⁰ Nadace pro současné umění: Aktuálně [online]. [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <https://fca.fcca.cz/aktualne/>

7. 1. c. Studio Kaple - Nečtiny

Tento projekt je z pohledu vývoje rezidenčních pobytů zaměřených na scénická umění u nás zásadní. Vznikl z iniciativy Ctibora Turby, herce nonverbálního divadla, mima, scenáristy, pedagoga a režiséra. V roce 1991 byl bývalý kostel sv. Anny a přilehlý renesanční špitál v Nečtinech přetvořen ve Studio Kaple. Areál byl využíván především v letním období. Rezidence byla financována Nadací Ctibora Turby a podporována MKČR. Rezidenční programy zde se soustředily na oblast nonverbálního divadla, cílem byly edukační pracovní semináře pantomimy a nově vznikající projekty. Vznikaly zde ale i filmy a dokumenty. Rezidence měla ambice mezinárodní, stáže byly vedeny českými a významnými zahraničními pedagogy. Dále to potvrzuje např. spolupráce s berlínským divadlem Hebbel Theater, ve spolupráci došlo ke vzniku nové inscenace - Giro di vita, ta byla uvedena v roce 1992 publiku v Berlíně a o rok později v přepracované formě i v Praze. Od poloviny 90. let však dochází k útlumu aktivit a místo bývá využíváno spíše sporadicky a nárazově. Což bylo zapříčiněno nedostatkem financí, který souvisel s vysokými náklady na provoz a údržbu. Po šestnácti letech ukončilo toto rezidenční místo svou činnost.

7. 1. d. Tuž se Broumovsko! a Centrum Broumov

Za tímto počinem stál spisovatel, kulturní manager a kurátor Petr Bergmann. Jednou z iniciativ občanského sdružení Tuž se Broumovsko! bylo založení Centra Broumov. Toto kulturně-sociální středisko se usídlilo v prostoru starého pivovaru v centru Broumova. Záměrem tohoto projektu byla obnova a ochrana kulturního i přírodního dědictví regionu. V areálu pivovaru, okolních církevních i hospodářských objektech či krajíně probíhaly různorodé aktivity, také rezidenční pobyty pro umělce české i zahraniční. Zejména mezi lety 2000 - 2001 zde byly organizovány tvůrčí dílny, festivaly, přednášky, semináře a diskuse, a to z oblasti divadla, architektury a hudby.⁸¹ V roce 2005 došlo k ukončení aktivit.

7. 1. e. Středoevropská kolonie současného umění – M.E.C.C.A.

V několika budovách terezínské pevnosti se v roce 1999 usadila mezinárodní skupina umělců a založila zde sdružení Středoevropská kolonie současného umění - M.E.C.C.A.. Za podpory zahraničních i českých organizací, MK ČR i města Terezín se pokusila o otevření terezínské pevnosti umělcům i široké veřejnosti. Sdružení se zde podařilo utvořit rezidenční centrum, které navštívili umělci z Česka, Slovenska, Litvy, Ruska, Koree, USA a dalších

---

⁸¹ PETROVÁ, Pavla. Rezidenční pobyty v oblasti umění v České republice a v zahraničí – historie, současná situace, doporučení. Praha, 2006. Studie. Institut umění - Divadelní ústav, s. 24.

zemí. Umělecké dílny byly určeny pro tvůrce různých uměleckých disciplín, např. z oboru fotografie, architektury a designu skla.⁸²

Povodeň v roce 2002 poničila budovy po rekonstrukci včetně vybavení a techniky. S postupem času došlo k rozkolu s městem, které už s působením sdružení nepočítalo. To posléze ukončilo svou činnost.

7. 1. f. Umělecké sdružení Artcircolo

Mnichovské sdružení založené v roce 1989 přišlo v letech 1993 - 1995 s projektem, který jednou za rok umožnil výjezd mezinárodnímu kolektivu mladých umělců na tvůrčí rezidenci. Možnost zapojení se do tohoto projektu měli i umělci z ČR. Prezentace výsledků tvůrčího pobytu probíhala v rámci výstavy na zámku v Mělníku. Sdružení je stále činné, avšak tento projekt přestal existovat.⁸³

7. 2. Současný stav

V českém kontextu rezidence čelí celkové neznalosti. Přesto lze říci, že oblast tvůrčích pobytů se neustále a průběžně rozvíjí od roku 1989. V ČR je rozsáhlá a různorodá kulturní infrastruktura. Vedle tradičních divadel a kulturních center se do realizace rezidenčních tvůrčích pobytů pro umělce dlouhodobě zapojují organizace neziskového sektoru. Byť v praxi stále převládají tvůrčí rezidence pro disciplíny výtvarného umění, tak rezidenční pobyty divadelní, taneční, choreografické a literární jsou na vzestupu, nejméně rezidenčních programů a center je v oboru hudby.

Ve skutečnosti se oblast tvůrčích rezidencí u nás potýká s různými problémy, vzdoruje mnohým překážkám a komplikacím. Jak už bylo v předchozích částech této práce naznačeno, prvním je de facto neexistující terminologie a absence všeobecně uznávané definice. Chybí celková analýza tvůrčích rezidencí, statistická data, podpůrné nástroje a systémy. S tím souvisí absence monitoringu počtů českých umělců a tvůrčích kolektivů účastnících se rezidencí v zahraničí (stejně tak to platí pro zahraniční rezidenty v ČR), dále počet uskutečňovaných rezidenčních programů na našem území, v neposlední řadě počet a přehled poskytovatelů tvůrčích pobytů pro umělce. Nehledě na nepřehlednou a ne zcela systematickou finanční podporu, jíž je v důsledku nedostatek. Umělecké rezidence se často potýkají s nepochopením veřejnosti, ale i národní a místní samosprávy. Česká odborná

---

⁸² BAKIČOVÁ, Hanka. Skupina mladých umělců se snaží oživit severočeské městečko Terežín. Český Rozhlas [online]. 2000-07-24 [cit. 2023-04-25]. Dostupné z:

<https://cesky.radio.cz/skupina-mladych-umelcu-se-snazi-ozivit-severoceske-mestecko-terezin-8039670>

⁸³ PETROVÁ, Pavla. Rezidenční pobyty v oblasti umění v České republice a v zahraničí – historie, současná situace, doporučení. Praha, 2006. Studie. Institut umění - Divadelní ústav, s. 24.

literatura je z větší části neaktuální, data v ní jsou zastaralá. Pravdou je, že se této problematice věnuje jen několik odborníků v republice.

V posledních několika letech však dochází ke změně. Přínosy, benefity a pozitivní externality z uskutečňování tvůrčích programů pro umělce jsou značné a to navíc pro všechny zainteresované aktéry. Zejména v oblasti scénického umění se objevují podpůrné iniciativy, které začínají sbírat informace a data pro tvorbu studií či doporučení. Dále tvoří databáze, snaží se o advokacii rezidenčních pobytů, taktéž usilují o propojení a komunikaci všech stran, které do organizace rezidencí vstupují. „Právě v oblasti performativních umění a literatury patří ČR mezi jednu z pěti zemí EU (spolu s Francií, Španělskem, Švédskem a Německem), které nabízí nejvíce příležitostí ke kulturní mobilitě.“⁸⁴

7. 2. a. Typologie rezidencí v ČR

V kapitole 4. DĚLENÍ A FUNGOVÁNÍ REZIDENCÍ je obsáhlým způsobem popsáno několik přístupů, jak lze rezidence členit. Pokud bychom chtěli aplikovat modely rezidencí, jak je chápe expertní pracovní skupina OMK EU, nejčastěji se u nás setkáme s rezidencemi, které jsou poskytované uměleckými institucemi či festivaly, potažmo s rezidenčními pobyty poskytované umělci. Klasický model rezidence, pro něž je charakterické investování vlád a mezinárodních fondů, se u nás nevyskytuje. Nejbližše se tomuto typu blíží Institut umění - Divadelní ústav (IDU), který sice není čistě rezidenčním centrem, ale je přímo zřizovaný MK ČR. Tematických a výzkumných rezidencí nemáme mnoho, ale následujeme evropskou (potažmo světovou) vývojovou tendenci a jejich počet stoupá. „V českém prostředí se rozvíjí i tzv. manažerské rezidenční pobyty specializované na soustředěnou práci profesionálů kulturního a kreativního odvětví.“⁸⁵ Oproti tomu takový mezioborový rezidenční model bychom v českém prostředí hledali stěží. I když nová *Studie: Tvůrčí rezidenční programy ART-IN-RES/ Nová síť 2023* tvrdí, že u mezioborových uměleckých pobytů „lze identifikovat progresivní příklady této praxe“⁸⁶.

Ustálená oficiální typologie vystihující český kontext rezidencí neexistuje. Jsou intuitivně členěny na základě racionálních kritérií (viz. podkapitola 4. 1. Dle obecných kritérií), popřípadě dle zřizovatele a způsobu financování.

7. 2. b. Institut umění - Divadelní ústav - IDU

Byl založen v roce 1959 jako divadelní ústav. Roku 2007 byl transformován na Institut umění - Divadelní ústav, příspěvkovou organizací MK ČR. Poskytuje široké spektrum

---

⁸⁴ LACMANOVÁ, Tereza, Adriana SVĚTLÍKOVÁ a Markéta MÁLKOVÁ. Studie: Tvůrčí rezidenční pobyty ART-IN-RES / Nová síť 2023, s. 22.

⁸⁵ Tamtéž, s. 22.

⁸⁶ Tamtéž, s. 22.

informací a služeb veřejnosti široké i odborné především z oblasti divadla, dále tance, hudby, literatury a vizuálního umění. Pod jeho záštitou a supervizí jsou mnohé výzkumy, vzdělávací programy i publikace odborné literatury. Taktéž se zabývají sběrem, zpřístupněním a zpracováním artefaktů, které jsou spojeny s divadlem. Jsou také sídlem Kanceláře Kreativní Evropa – Kultura.⁸⁷

Mezi jeho služby patří široký servis pro badatele (knihovna, infopult, studovny a badatelny). Pro profesionály z oblasti divadla nabízí:

- rozsáhlý informační servis,
- profesní růst skrze vzdělávací programy a akce,
- poradenství a finanční podporu v rámci mobility a rezidencí,
- propojení s mezinárodními nevládními organizacemi a networky,
- podpora a poradenství pro zahraniční umělce a profesionály z oblasti scénického umění a hudby,
- podporu účasti jednotlivců na zahraničních divadelních, tanečních a hudebních festivalech a veletrzích,
- poradenství v oblasti programu Kreativní Evropa - Kultura a vypisování různorodých programů v rámci Fondů EHP a Norska.

V jeho databázích se nachází seznamy divadel (vč. kontaktů), audiotéky a bibliotéky, Česká divadelní encyklopedie, fond divadelní fotografie, informace o divadelních akcích, festivalech a premiérách a mnohé další. Spravuje také informační platformy Culturenet a CzechMobility.info.⁸⁸

Jeho program výměnných uměleckých pobytů vznikl v roce 2004 a je financován zřizovatelským ministerstvem. Klade si za cíl podporovat mezinárodní, kulturní, tvůrčí výměnu a dialog, dále pak poskytnout prostor, čas i finanční zdroje pro rozvoj umělecké tvorby. Má programy pro tuzemské umělecké pobyty, také vysílá české tvůrce do ciziny a v kooperaci se svými partnery poskytuje rezidence i pro zahraniční umělce. Zahraniční partneři jsou rozmístěni po celém světě. IDU také komunikuje skrze česká centra v zahraničí. IDU nedisponuje vlastním rezidenčním centrem nebo prostorem, proto pro své rezidenty užívá svých partnerských hostitelských center. Především jsou to Egon Schiele Art Centrum v Českém Krumlově, MeetFactory a Centrem současného umění FUTURA v Praze a další.

Publikace IDU *10 AiR Ten Years of the Arts Institute's Artist-in-Residence Programme 2004 — 2014*, mapuje program rezidenčních programů v rozmezí 10-ti let. Z této studie víme, že za tu dobu IDU umožnilo 232 českým umělcům vycestovat na zahraniční rezidenci

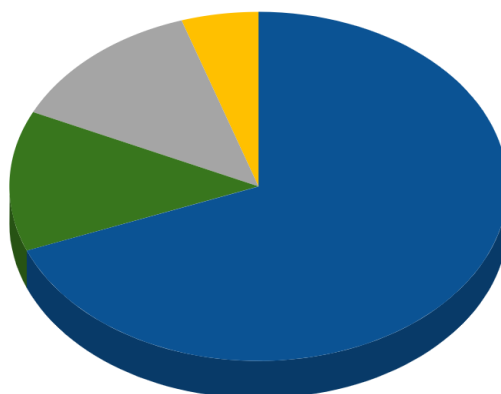
---

⁸⁷ IDU: O nás [online]. [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <https://www.idu.cz/cs/o-nas>

⁸⁸ IDU: Služby [online]. [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://www.idu.cz/cs/sluzby>

a zároveň podpořilo účast 211 tvůrců ze zahraničí na rezidenčních programech v ČR. Studie sledovala i umělecké zaměření jednotlivých rezidentů, viz. tabulka níže.

Graf: Zastoupení uměleckých disciplín českých i zahraničních rezidentů IDU mezi lety 2004 - 2014

- Vizuální umění, audiovizuální umění, performing arts, video art a fotografie – 69 %
- Divadlo, tanec, choreografie a performing arts – 13 %
- Literatura – 13 %
- Hudba – 5 %

Zdroj: 10 AiR: Ten Years of the Arts Institute's Artist-in-Residence Programme 2004 — 2014, zpracování vlastní

Bohužel zveřejněné publikace a studie se zabývaly počtem rezidentů a jejich uměleckým oborem pouze v rámci tohoto období. Avšak díky poskytnutému rozhovoru paní Martiny Černé, pracovníci a kontaktní osobou IDU v oblasti rezidencí, mi byly poskytnuty aktuální informace a její pracovní tabulky mapující období 2014 - 2022. Samozřejmě, že na poklesu počtu rezidencí měla ve velkém vlivu pandemie COVID-19, v jejímž průběhu byly možnosti cestování a pohybu výrazně omezeny. Celkové počty jsou zaneseny v tabulkách níže. První se zabývá počtem českých tvůrců umělců na zahraniční rezidencích a rovněž počtem přijatých zahraničních rezidentů v ČR. Druhá se věnuje počtu podpořených rezidencí v Egon Schiele Art Centru. Bohužel zde už zdroj nesledoval, zda se jedná o tuzemské či zahraniční tvůrce, ani o jejich umělecký obor. Z rozhovoru vyplynulo, že se tak dělo kvůli nezadání, že by se tato problematika měla blíže sledovat. A poslední ukazuje počty podpořených českých literátů na rezidence, které se uskutečnily v zemích V4. Souhrnně se dostaneme k počtu 270-ti podpořených rezidenčních pobytů umělců IDU. Vzhledem k chybějícím údajům ohledně uměleckého oboru rezidentů v Egon Schiele Art Centru, nemá

smysl, kvůli zkrácení dat, sestavovat obdobný graf jako výše uvedený *Graf: Zastoupení uměleckých disciplín českých i zahraničních rezidentů IDU mezi lety 2004 - 2014.*

Tabulka: Přehled rezidencí v rámci Programu tvůrčích rezidencí v letech 2014 - 2022 (výměnné pobyty českých a zahraničních umělců)

ROK	ČEŠTÍ UMĚLCI	ZAHRA NIČNÍ UMĚLCI	DOHROMADY
2014	14	1	15
2015	7	3	10
2016	9	0	9
2017	10	2	12
2018	8	10	18
2019	12	9	19
2020	2	0	2
2021	4	2	6
2022	3	7	10
Počty 2014 - 2022	Celkem: 69	Celkem: 34	Celkem: 103

Zdroj: Pracovní tabulky paní Markéty Černé (IDU), zpracování vlastní

Tabulka: Počet podpořených rezidencí v rámci Programu tvůrčích rezidencí v Egon Schiele Art Centru v letech 2014 - 2022

ROK	POČET
2014	13
2015	14
2016	12
2017	12
2018	8
2019	12
2020	8
2021	8
2022	8
Počet zúčastněných 2014 - 2022	Celkem: 95

Zdroj: Pracovní tabulky paní Markéty Černé (IDU), zpracování vlastní

Tabulka: Počet českých tvůrců podpořených v rámci Vísegrádského programu rezidencí pro literáty v letech 2014 - 2022

ROK	POČET
2014	8
2015	8
2016	8
2017	8
2018	8
2019	8
2020	8
2021	8
2022	8
Počet zúčastněných 2014 - 2022	Celkem: 72

Zdroj: Pracovní tabulky paní Markéty Černé (IDU), zpracování vlastní

Z rozhovoru ovšem vyplynula skutečnost, že IDU už dlouhodobě nevysílá tvůrčí kolektivy z oblasti scénického umění. Je s tím spojena větší organizační i finanční náročnost. Zdroje uvádí, že se tak naposledy stalo v roce 2014, kdy byl do Bruselu vyslán 6-ti členný tým Spitfire Company. Pro IDU je zajímavější a výhodnější podpořit jednotlivce, nebo tvůrčí dvojice, neboť tím podpoří více žadatelů. Vysílala tak i tvůrce z oblasti scénického umění, konkrétně režiséry, scénografy i spisovatele, avšak přímé využití jejich nabytých znalostí a zkušeností z rezidence v oblasti divadla IDU už více neanalyzovala. Naopak vysoce roste počet rezidentů z oblasti literatury.

7. 2. c. Nová síť

Nová síť od roku 2003 plní roli servisní platformy pro obory živého umění a zahrnuje široké spektrum rozličných aktivit v kreativním kulturním odvětví. Je zapsaným spolkem, který propojuje pracovníky kreativního odvětví, kulturní organizace a iniciativy, veřejnou státní správu a její instituce, místní komunity, odbornou i širokou veřejnost. Kancelář sídlí v Praze, ale Nová síť operuje také na venkově, v malých městech a centrech regionů, rovněž spolupracuje se zahraničními partnery. Usiluje o decentralizaci a dehierarchizaci kulturní infrastruktury. Chce reagovat na aktuální kulturní situaci, podporuje činnost a projekty umělců či uměleckých kolektivů, věnuje se poradenství, koučinku, výzkumu, dále kulturní advokacii. Plní důležitou roli pravidelného mediátora a informátora mezi uměleckou obcí, státní správou, potažmo městskou samosprávou. Komunikuje funkci a možnou podporu českých center s umělci v zahraničí. Organizuje mnohá setkání, diskuse a další edukační programy. Orientuje se na posílení výjezdů umělců do vyloučených lokalit a import zajímavých projektů současného divadla, tance a nového cirkusu do regionů ČR (např. skrze festival nového divadla Malá inventura v regionech ČR).

Mimo tvorbu a rozvoj českého kulturního networku patří mezi hlavní projekty Nové sítě dvě mezinárodní akce Festival Malá inventura (s oceněním Česká divadelní DNA) s partnerskými festivaly v Berlíně, Kodaní a Sofii a Culture Get-Together, což je konference o spolupráci v kultuře. V roce 2023 se zapojila do tříletého mezinárodního projektu SPARSE PLUS, který usiluje o podporu uměleckých výjezdů do venkovských lokalit. Cílem je tam přiblížit současné formy živého umění. Neopomíná mladé tvůrce a čerstvé absolventy uměleckých škol, těm nabízí podporu skrze svůj program Nová krev na scéně. Nová síť je členem rozsáhlé mezinárodní sítě IETM.

V oblasti uměleckých rezidencí stojí za mnohými a důležitými projekty, které významně přispěly k rozvoji, medializaci, pochopení nebo výzkumu tohoto fenoménu. Do roku 2020 byla garantem a koordinátorem Visegrádských rezidenčních programů pro ČR (VARP), od roku 2021 už tato činnost spadá přímo pod kancelář Visegrádského fondu. Každý rok je podpořeno přes deset návrhů na realizaci tvůrčích pobytů v zemích V4. Přičemž díky kvalitě a bohaté síti rezidenčních center zabývajících se živým uměním se více než polovina z nich uskutečňuje na území ČR. Nová síť podnítila mezinárodní projekt Connecting V4 ART-IN-RES, probíhající v letech 2021 - 2022. V jeho rámci se zkoumala, mapovala a hodnotila situace tvůrčích uměleckých pobytů v oblasti performativního umění na území zemí V4.⁸⁹ Důležitým počinem bylo vytvoření programu ART-IN-RES. Ten od roku 2020 prostřednictvím svého portálu poskytuje informace o možnostech rezidencí v oblasti divadla, tance a performance. Obsahuje databázi, která shromažďuje údaje o aktuálních rezidenčních výzvách a o českých rezidenčních centrech. V zahraničí jsou tato rozhraní a rozcestníky součástí běžné praxe oboru a napomáhají plánování, případně realizaci zahraničního či tuzemského tvůrčího pobytu. ART-IN-RES propojuje umělce a poskytovatele rezidencí. V ČR tato platforma dlouhodobě chyběla, neustále dochází k jejímu rozšiřování a zdokonalování.⁹⁰

V rámci programu ART-IN-RES v únoru 2023 proběhl druhý ročník symposia, zaměřující se na problematiku rezidencí. Sešlo se na 30 poskytovatelů rezidenčních programů, rovněž nechyběli zástupci MK ČR a Českých center (příspěvkové organizace Ministerstva zahraničních věcí). Zástupkyně Nové sítě představily výzkum rezidenčních tvůrčích pobytů, který na zadání zpracovaly pro MK ČR. Studie mapuje současnou situaci rezidencí, zároveň ze zabývá potřebami a očekáváními rezidentů i organizátorů tvůrčích pobytů.⁹¹ Taktéž byl

---

⁸⁹ Nová síť: O Nové síti [online]. [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://www.novasit.cz/nova-sit>

⁹⁰ ART-IN-RES [online]. [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://artinres.cz/>

⁹¹ Nová síť: Sympozium ART-IN-RES 2023 [online]. [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://www.novasit.cz/novinky/symposium-art-in-res-2023.html>

poskytnut prostor pro diskusi ohledně navrhovaných změn v dotačním systému MK ČR, které by zohledňovaly realitu rezidenčních pobytů.

7. 2. d. Poskytovatelé rezidencí

Studie ART-IN-RES a Nové sítě Tvůrčí rezidenční pobytů k roku své publikace⁹² zmiňovala přes 40 rezidenčních uměleckých center se zaměřením na performativní umění. Na svém webovém rozhraní rozděluje rezidence do oblastí divadla, tance a performance. Databáze momentálně eviduje na 35 rezidenčních míst. Pro úplnost jsem za využití informací z webu ART-IN-RES sestavila tabulku, kde jsou tito poskytovatelé rezidencí vyjmenováni, včetně jejich provozovatelů, místa působnosti a roku vzniku. V kolonce rok založení občas došlo k zaznamenání více letopočtů, zohledňuje totiž pozastavení rezidenčních programů, reaktivaci činnosti, stěhování organizace, atd.

Tabulka rezidenčních míst figurujících v databázi ART-IN-RES

REZIDENČNÍ CENTRUM	PROVOZOVATEL	PŮSOBIŠTĚ	ROK ZALOŽENÍ
Bohatická Rychta	GOGLMOGL produktion, z. s.	Bohatice	1995
Bohemia Farmstudio	Farmstudio, z. s.	Vysoká	2015
Bubec	Bubec, o. p. s.	Praha 5	2000
Cabin Studio	Studio Hrdinů, z. s.	Praha/ Pěčice	2022
Cirqueon	CIRQUEON, z. ú.	Praha 4	2009/2014
CO.LABS	BuranTeatr z. ú.	Brno	2016
Comoedien-Haus Kuks	Theatrum Kuks z. s.	Kuks	2020
Cross Attic	Paradox, z. s.	Praha 7	2017
DIOD	Tělocvičná jednota Sokol Jihlava, z. s.	Jihlava	2011
Divadlo Kolowrat	ArtWay, z. s.	Praha 1	1992
Divadlo na cucky	DW7, o. p. s.	Olomouc	2003
Divadlo X10	Divadlo X10, z.s.	Praha 1 Kutná Hora	2013
Hraničář	Veřejný sál Hraničář, z. s.	Ústí nad Labem	2015
INDUSTRA	Vaizard, z. ú.	Brno	2021
Káznice	Káznice Studios, z. s.	Brno	2020
Klub Letka	KLUB LETKA, z. s.	Praha 7	2019
Kredance	Kredance, z. s.	České Budějovice	2019

⁹² rok 2023

Move Ostrava	MOVE Ostrava z. s.	Ostrava	2014
Moving Station	Johan, z. ú.	Plzeň	2000/2015
Naplaveno	Naplaveno, z. s.	Stružinec	2019
OFFCITY	OFFCITY, z. s.	Pardubice	2008/2014
REZI.DANCE	REZI.DANCE v lese z. s.	Komařice	2016
SE.S.TA – Zámek Žďár nad Sázavou	Centrum choreografického rozvoje SE.S.TA, z. s.	Žďár nad Sázavou	2012
Sladovna Písek	Sladovna Písek, o. p. s	Písek	2009/2020
Stodola DROZDOV	Loco: Motion, z. s.	Drozdiv	2018
Studio ALTA	ALT@RT, z. ú.	Praha 8	2008/2020/ 2023
Švestkový Dvůr	Švestkový Dvůr, z. s.	Malovice	2013/2015
Tančírna v Račím údolí	Centrum volnočasových aktivit Bernartice	Javorník	2005/2021
TEP39	Prostor39 s. r. o. Kachní spolek, z. s.	Praha 3	2020
UFFO	Společenské centrum Trutnov pro kulturu a volný čas, p. o.	Trutnov	2010
Valdštejnská lodžie	Valdštejnské imaginárium, z. ú.	Jičín	2011
Velvarská kostka	Velvarská Kostka, kulturně vzdělávací volnočasové centrum, z. s.	Velvary	2019
Zámek Luhačovice	Luhovaný Vincent z. s.	Luhačovice	2021

Zdroj web ART-IN-RES (k 27. 4. 2023), a jednotlivé weby institucí, zpracování vlastní

Dále Studie: *Tvůrčí rezidenční programy ART-IN-RES/ Nová síť 2023* uvádí, že mimo databázi ART-IN-RES figurují v oblasti rezidencí specializující se na divadlo, tanec a performance i jiná rezidenční centra. Jsou to zaběhnutí poskytovatelé rezidenčních programů, kteří se těší určitému renomé a pověsti. Z toho důvodu jsou rovněž uvedeni v obdobné tabulce. Samozřejmě, že mohou existovat rezidenční místa orientující se na oblast performativního umění, která ještě nejaktuálnějším přehledům a studiím unikají. Proto se Nová síť ve spolupráci s projektem ART-IN-RES neustále snaží mapovat tuto oblast.

Tabulka rezidenčních míst mimo databázi ART-IN-RES⁹³

REZIDENČNÍ CENTRUM	PROVOZOVATEL	MÍSTO PŮSOBIŠTĚ	ROK ZALOŽENÍ
Divadlo Archa	Divadlo Archa, o. p. s	Praha 1	1994
Divadlo LETÍ	Divadlo LETÍ, z. s.	Praha 7	2007
Divadlo NoD	DEAI Setkání, z.s.	Praha 1	2000
Egon Schiele Art Centrum	Egon Schiele Art Centrum, o. p. s.	Český Krumlov	2004
Institut umění - Divadelní ústav	IDU, s. p. o.	Praha 1	2004
MeetFactory	MeetFactory, o. p. s.	Praha 5	2001/ 2007
Jatka 78	Jatka 78, z. ú.	Praha 7	2014/ 2023
Divadlo Komedie	Městská divadla pražská, p. o.	Praha 1	2018
Palác Akropolis	ART FRAME Palác Akropolis, s. r. o.	Praha 3	2006
Petrohradská kolektiv	Petrohradská kolektiv, z. s.	Praha 10	2016

Zdroj Studie: Tvůrčí rezidenční programy ART-IN-RES/ Nová síť 2023, weby jednotlivých institucí, zpracování vlastní

7. 2. e. Právní subjektivita

V ČR umožňuje právní systém rezidenčním místům fungovat v rámci různé právní subjektivity. Jedná se o státní neziskové organizace, ty jsou zřízeny státem či územně samosprávnými celky za účelem plnění státem požadovaných úloh či naplňování veřejného zájmu. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník upravuje nestátní neziskové organizace. Komerční organizace jsou zaneseny v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (neboli zákon o obchodních korporacích).. Tyto druhy soukromoprávních organizací jsou rovněž zaneseny v tabulce na následující straně.

⁹³ LACMANOVÁ, Tereza, Adriana SVĚTLÍKOVÁ a Markéta MÁLKOVÁ. Studie: Tvůrčí rezidenční pobyty ART-IN-RES / Nová síť 2023, s 26.

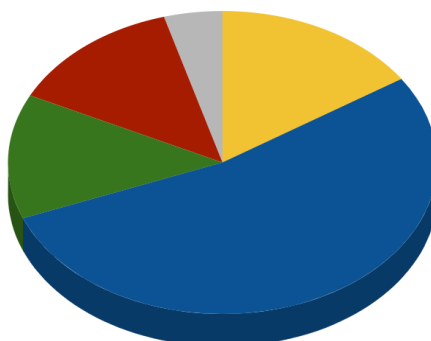
Tabulka právních subjektů pro fungování rezidenčních center v ČR

ORGANIZACE		DRUHY
zřizované subjekty	nezisková organizace státu/ územně samosprávného celku	příspěvková organizace
soukromoprávní subjekty	neziskové organizace	zapsaný spolek, pobočný spolek, zapsaný ústav, nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, evidované církevní právnické osoby a školské právnické osoby
	komerční organizace	společnost s ručením omezeným, akciová společnost, komanditní společnost, veřejná obchodní společnost

Zdroje: Občanský zákoník a Zákon o obchodních korporacích, zpracování vlastní

Ze zmíněných zdrojů a za využití dat uvedených výše v tabulkách *Tabulka rezidenčních míst figurujících v databázi ART-IN-RES* a *Tabulka rezidenčních míst mimo databázi ART-IN-RES* se můžeme zaměřit na právní subjektivitu rezidenčních center v ČR. Lze spatřit, že naprostá většina rezidenčních míst využívá právní formu zapsaného spolku a zapsaného ústavu. Následují obecně prospěšné společnosti, které změnou Občanského zákoníku už nemohou vznikat, avšak pokud nedošlo k jejich transformaci, ještě se řídí původním zákonem o obecně prospěšných společnostech č. 248/1995 Sb., který je upravoval. Pro přehlednost je přiložen výsečový graf, který uvádí právní subjektivitu a jejich procentuální zastoupení.

Graf právní subjektivity rezidenčních center pro scénická umění v ČR

● zapsaný ústav – 15,7 % ● zapsaný spolek – 53,3 % ● obecně prospěšná společnost – 13,3%
 ● příspěvková organizace – 13,3 % ● společnost s ručením omezeným – 4,4 %

Zpracování vlastní

7. 2. f. Umístění rezidencí

Pro kamenná divadla a kulturní domy zpravidla platí, že poskytování rezidenčních programů je doplňkovou činností k jejich činnosti hlavní. Divadla často vyhlašují rezidenční pobyty v průběhu léta, kdy je pauza mezi sezónami. Zázemí není tak vytíženo a kapacitu mohou využít rezidenti. Charakteristické to je převážně pro divadelní stagiony, tedy divadla bez vlastního souboru. Taktéž se u nás začínají rozvíjet umělecké rezidenční domy, kulturní centra primárně se specializující na poskytování tvůrčích programů. Umělci mohou také pro svou činnost využít kreativní laboratoře či huby, byť poskytování rezidencí není u nich zcela typickou aktivitou.⁹⁴

Důležitým aspektem je majitel a druh vlastnictví objektu, ve kterém rezidenční místo sídlí. Rezidenční prostor může fungovat v módu pronájmu, zápůjčky či osobního vlastnictví. Má to přímý vliv na celkové náklady rezidenčního místa, podmínky provozování či závazky vůči dalším stranám.

Trendem uměleckých rezidencí v ČR jsou historické objekty. Jedná se především o hospodářské budovy, statky, chalupy a historické domy. Rezidenční centra vznikají v prostorách zámků, barokních budov, lázní a dalších kulturních a industriálních památek.⁹⁵ Jsou to objekty s mnohdy zajímavým, přitažlivým příběhem a bohatou historií. Mohou se nacházet v turisticky lákavých centrech, nebo naopak v opuštěných či vyloučených lokalitách. Většinou se tak snoubí zájem o využití stávající zástavby a oživení místa. Rozproudením kulturního života, vybudováním návštěvnické komunity a v neposlední řadě povzbuzením ekonomického potenciálu místa, může ve správném provedení dojít k celkové revitalizaci daného prostoru.

---

⁹⁴ LACMANOVÁ, Tereza, Adriana SVĚTLÍKOVÁ a Markéta MÁLKOVÁ. Studie: Tvůrčí rezidenční pobyty ART-IN-RES / Nová síť 2023, s. 23.

⁹⁵ LACMANOVÁ, Tereza, Adriana SVĚTLÍKOVÁ a Markéta MÁLKOVÁ. Studie: Tvůrčí rezidenční pobyty ART-IN-RES / Nová síť 2023, s. 23.

8. FINANCOVÁNÍ REZIDENCÍ V EU A ČR

Financování můžeme pro lepší orientaci dělit následovně, dle poskytovatele finanční podpory:

- evropské programy a fondy,
- stát, státní instituce a agentury,
- regionální a obecní podporovatelé,
- soukromí podporovatelé a fondy.

8. 1. Finanční podpora v EU

Finanční podporu mezinárodních kulturních projektů může ČR, jakožto členský stát, čerpat z programů a fondů EU. Jedná se o významné finančních zdroje.

EU využívá svých tzv. komunitárních a strukturálních fondů EU pro podporu mezinárodní spolupráce a mobility umělců a dalších profesionálů kreativního průmyslu. Aktuálně činnými a platnými komunitárními programy jsou *Kreativní Evropa (2021–2027)*, *Horizont Evropa (2021–2027)*, *Erasmus+*, *Erasmus pro mladé podnikatele* a *COSME*. V roce 2022 vznikl program *Culture Moves Europe*⁹⁶, ten podporuje mobilitu umělců, tvůrců a profesionálů kreativního odvětví. Mezi programy investičních a strukturálních fondů EU patří *Integrovaný regionální operační program (2021–2027)*, *Operační program Jan Amos Komenský* (zabývá se otázkami výzkumu a vzdělávání), *Operační program Zaměstnanost+* (soustředí se na oblast pracovní mobility), pak jsou to např. *Programy přeshraniční spolupráce* a *Programy nadnárodní a meziregionální spolupráce Interreg*.⁹⁷

8. 2. Finanční podpora v ČR

Dodnes neexistuje v ČR jednotná a přímoúčelná strategie financování rezidenčních tvůrčích pobytů z veřejných peněz. Momentálně lze využít dotačních programů MK ČR v oblasti podpory kulturních aktivit, mezinárodní spolupráce, mobility, apod. Umělci mohou žádat o poskytnutí příspěvku na produkci nového díla (inscenace/ projektu), hostitelské organizace většinou žádají o dotaci na celoroční provoz či na vznik jednotlivých projektů. Individuální podporu na tvůrčí či studijní aktivity MK ČR rozdělují umělcům skrze svůj stipendijní program.⁹⁸

Dle IDU infoportálu CzechMobility.info do kultury v celkovém objemu nejvíce přispívá stát prostřednictvím MK ČR. To pak podporou do sebou zřizovaných organizací - národních kulturních institucí *“pak dále podporuje propagaci českého umění v zahraničí v podobě*

⁹⁶ Spadá do části *Kultura* v rámci *Kreativní Evropa*.

⁹⁷ LACMANOVÁ, Tereza, Adriana SVĚTLÍKOVÁ a Markéta MÁLKOVÁ. Studie: Tvůrčí rezidenční pobyty ART-IN-RES / Nová síť 2023, s. 17.

⁹⁸ Tamtéž, s. 26.

jednotlivých projektů, účasti na zahraničních veletrzích a přehlídkách, či podporou rezidenčních pobytů a mobility".⁹⁹ Stát přispívá k realizaci projektů neziskové části kultury prostřednictvím výběrových dotačních řízení, Státního fondu kultury a Státního fondu kinematografie. Na státní úrovni se do podpory mezinárodní kulturní spolupráce a mobility umělců dále zapojuje Ministerstvo zahraničních věcí (Česká centra a jejich fungování) a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Pro zajímavost MK ČR prostřednictvím své příspěvkové organizace IDU na podporu tvůrčích rezidencí mezi lety 2004 - 2014 rozdělila 6 472 000 Kč, v letech 2015 - 2022 částka činila 4 786 000 Kč.¹⁰⁰

Účelová podpora mobility umělců a jejich projektů není na úrovni krajů, měst a obcí příliš řešena. Pokud k ní dochází, je otázkou, zda se tak neděje spíše z důvodu propagace místa, než se záměrem systematické podpory mezinárodní spolupráce a mobility uměleckých pracovníků. Významným přispěvatelem je hlavní město Praha, které skrze svá grantová výběrová řízení podporuje velké množství mezinárodních projektů, a to včetně rezidenčních programů.¹⁰¹

Od roku 2022 můžeme zaznamenat jistý posun v dotačním systému na podporu tvůrčích rezidenčních pobytů v Královéhradeckém a Jihočeském kraji, avšak budoucnost a kontinuita této podpory není jistá. Ve stejné době vznikl také dotační program v Plzni, který má sloužit k podpoře uměleckých tvůrčích rezidencí.

Významnými finančními podporovateli tvůrčích rezidencí a mezinárodní umělecké spolupráce z oblasti institucí, fondů a nadací jsou u nás Mezinárodní visehradský fond, Česko-německý fond budoucnosti, Goethe Institut, Fondy EHP a Norska. Speciální postavení má pak nezávislá platforma Nová síť se svým programem podporující rezidence ART-IN-RES. A také Nadace Via, která se zaměřuje na podporu komunitních projektů v ČR.

Někteří poskytovatele tvůrčích rezidencí také využívají individuální podpory svých individuálních sponzorů, mecenášů a dárců.¹⁰²

Progres v oblasti podpory rezidenčních programů přichází s rokem 2022 a jistými změnami v dotačních řízeních MK ČR. Stalo se tak především díky zapojení Národního plánu obnovy, což je český plán reforem a investic. Členské státy EU čerpají podporu z Nástroje pro oživení a odolnost (RRF), což tak činí i ČR právě skrze svůj strategický dokument NPO. V rámci RRF se rozděluje 800 miliard EUR mezi všechny členské státy unie. ČR si požádala o finanční příspěvek v celkové výši 7 035,7 mil. eur (179,1 mld. Kč).

---

⁹⁹ CzechMobility.info: Zdroje podpory [online]. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://www.czechmobility.info/cs/temata/financni-podpora-zahranicni-kulturni-spoluprace/podpora-zahranicni-kulturni-spolu-prace>

¹⁰⁰ Zdroj: pracovní tabulky Markéty Černé.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² LACMANOVÁ, Tereza, Adriana SVĚTLÍKOVÁ a Markéta MÁLKOVÁ. Studie: Tvůrčí rezidenční pobyty ART-IN-RES / Nová síť 2023, s. 27.

Provedení stanovených reforem a investiční činnosti mají být uskutečněny do roku 2026,¹⁰³ proto lze značnou přeměnu dotačních systémů očekávat mezi lety 2024 - 2025.

Divadelní noviny v článku *Podpora rezidencí i zahraničních umělců* (ze dne 1. 2. 2023) uvádí, že MK ČR zveřejnilo rozdělení dotací z NPO na podporu mezinárodních, profesionálních, uměleckých projektů realizovaných na území ČR. Do prvotní výzvy pro rok 2023 se zapojilo na 137 projektů, z toho bylo 120 podpořeno a to celkovou částkou 93, 4 mil. Kč. Hlásit se bylo možné do pěti okruhů:

- organizace rezidenčních pobytů,
- hostování zahraničních umělců v ČR,
- pořádání tvůrčích dílen, odborných kurzů a workshopů,
- pořádání konferencí a seminářů,
- projekty platform podporujících síťování a mezinárodní spolupráci v ČR.

Podpořeny byly žádosti z oblasti divadla, tance, klasické a alternativní hudby a výtvarného umění.¹⁰⁴

---

¹⁰³ Národní plán obnovy [online]. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://www.planobnovycr.cz/faq>

¹⁰⁴ Divadelní noviny. Podpora rezidencí i zahraničních umělců. Divadelní noviny [online]. 2023-02-01 [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/podpora-rezidenci-i-zahranicnich-umelcu>

9. ZÁVĚR

V rámci své bakalářské práce jsem prozkoumala problematiku rezidencí ze světového i tuzemského hlediska. Shromážděný materiál týkající uměleckých rezidencí se zaměřením na divadlo jsem zpracovala dle vytyčených cílů a struktury stanovených v úvodu této práce. Tato práce představila komplexní náhled na problematiku rezidencí. Přinesla principy a modely fungování, které jsou běžnou praxí v zahraničí. Zmapovala rovněž možnosti a situaci v ČR.

Potřeba a existence tvůrčích uměleckých pobytů přispívá k vytváření mezinárodních i tuzemských iniciativ a organizací, pro které je charakteristické sdílení informací, tvůrčích procesů, kontaktů a zkušeností. Zabývají se výzkumem, sběrem dat, tvorbou studií, analýz a kampaní. To vše přispívá k advokacii kultury, kulturní výměny, dialogu a důležitosti umělecké mobility. Taková činnost pak může ovlivňovat směřování tuzemské, evropské a mezinárodní kulturní politiky.

Z důvodu ne zcela aktuálních českých i zahraničních odborných publikací a studií, které se alespoň částečně týkaly oblasti divadelních rezidencí, a které byly publikovány v letech 2004, 2006, 2009, 2010 a 2016, jsem očekávala nedostatek zájmu a tím i minimum informací ohledně rezidenčních tvůrčích programů. V průběhu studie tohoto tématu jsem byla příjemně překvapena nárůstem počtu české odborné literatury a celkové činnosti v této oblasti. A především pak aktivitou organizace Nová síť a jejího programu ART-IN-RES v několika posledních letech. Domnívám se, že právě práce této iniciativy, která se přímo soustředí na oblast rezidencí v oblasti divadla a performativního umění, nastal v českém prostředí zásadní zlom a přívál nového impulsu. Nová síť je aktivním a efektivním podpůrným nástrojem pro oblast divadelních rezidencí. Svou činností zásadně přispívá k monitoringu, advokacii, edukaci a výzkumu rezidencí. A nejen to, díky své činnosti a studiím přináší podstatná data a analýzy, skrze něž dochází k reálným změnám a potažmo k cílenější podpoře rezidencí u nás. Tvoří důležitý komunikační most mezi umělci, poskytovateli rezidencí, dále státními i soukromými institucemi, organizacemi a podporovateli. Tím vším se buduje pádná argumentace pro vznik politických programů, systematické podpory či podpůrných nástrojů, kterých je v oblasti rezidencí a kultury všeobecně třeba. Také zájem a podpora ze strany EU a jejích programů, taktéž ČR, mě přesvědčily, že rezidenční pobyty umělců budou jedním z bodů zájmu do budoucna. Rozhodně by se potenciál rezidencí, a to i v oblasti divadla, neměl opomínat.

Myslím si, že práce poskytuje základ, který by mohl být inspirující pro další zpracování dílčích pasáží, kterými se práce zabývá. Jako další rozvoj této práce bych vnímala výzkum, který by se zaměřil na potřeby a očekávání umělců, poskytovatelů

rezidencí a v neposlední řadě jejich podporovatelů v českém prostředí. Zajímavá by byla studie, která by shromažďovala důvody proč se rezidenčních pobytů chtějí účastnit umělci a za jakých podmínek. Zároveň zkoumání jejich zkušeností ze zahraničí, pokud už se takových rezidenčních výjezdů zúčastnili. Dále jakou konkrétní motivaci pociťují poskytovatelé tvůrčích pobytů. Dále pak zkoumat bariéry, se kterými se musí obě strany vypořádat, případně, co je na podílení či rozvoji rezidencí odrazuje. A v neposlední řadě zjistit, jakou zkušenost mají lokality i místní samospráva s uskutečňováním tvůrčích rezidencí, zda pociťují přínos a revitalizaci oblasti, kde se umělecké pobyty odehrávají, případně potenciál k jejich uskutečňování a podpoře či nikoliv.

Seznam literatury a pramenů

Knižní zdroje a studie

- Evropská komise, Generální ředitelství pro vzdělávání, mládež, sport a kulturu, *Rezidenční pobyty umělců : Evropský program pro kulturu pracovní plán pro kulturu 2011-2014*, Publications Office, 2016. ISBN 978-92-79-55088-1.
- ŽÁKOVÁ, Eva a kolektiv autorů. *Metodický rámec hodnocení programů IDU na podporu exportu a mezinárodní spolupráce*. Praha: Institut umění - Divadelní ústav, 2019. ISBN 978-80-7008-424-3.
- ČERNÁ, Markéta a Romana ŠTORKOVÁ MALITÍ. *10 AiR: Ten Years of the Arts Institute's Artist-in-Residence Programme 2004 — 2014*. Praha: Institut umění - Divadelní ústav, 2015. ISBN 978-80-7008-345-1.
- ŽÁKOVÁ, Eva. *Tvůrčí rezidence: Přehled tvůrčích rezidenčních pobytů Institutu umění v letech 2004 - 2008*. Praha: Institut umění - Divadelní ústav, 2009. ISBN 978-80-7008-238-6.
- DVOŘÁK, Jan. *Kreativní management pro divadlo aneb O divadle jinak: Kapitoly k tématu realizace divadla*. Druhé vydání. Praha: Pražská scéna, 2004. ISBN 80-86102-53-X.
- PETROVÁ, Pavla. *Překážky mobility v oblasti kultury*. Praha, 2010. Studie. Institut umění - Divadelní ústav.
- LACMANOVÁ, Tereza, Adriana SVĚTLÍKOVÁ a Markéta MÁLKOVÁ. *Studie: Tvůrčí rezidenční pobyty ART-IN-RES / Nová síť 2023: Absence programu podpory tvůrčích rezidenčních pobytů jako efektivního nástroje rozvoje, tvorby, posilování kapacit umělců, kulturních pracovníků a tvůrčí udržitelnosti*. Praha, 2023. Studie. Nová síť z. s.
- PETROVÁ, Pavla. *Rezidenční pobyty v oblasti umění v České republice a v zahraničí – historie, současná situace, doporučení*. Praha, 2006. Studie. Institut umění - Divadelní ústav.
- LACMANOVÁ, Tereza, Adriana SVĚTLÍKOVÁ, Kinga SZEMESSY, Katarzyna ILICH, a Zuzana PSOTKOVÁ. *THE PHENOMENON OF ARTS RESIDENCIES IN V4 COUNTRIES CONNECTING V4 ART-IN-RES*. Praha, 2022. Studie. Nová síť z. s.
- VIGUÉ, Jordi. *Mistři světového malířství*. Třetí. Praha: Rebo Productions CZ, 2011. ISBN 978-80-255-0012-5.

Internetové zdroje

- TransArtists. (2023) *What are residencies?*. Dostupné z: <https://www.transartists.org/en/what-are-residencies>
- Essential Vermeer 3.0. (2022) *Paintings Acquired from Vermeer During or Soon after the Artist's Death*. Dostupné z: http://www.essentialvermeer.com/clients_patrons/van_ruijven.html
- TransArtists. (2023). *Artist-in-Residence History*. Dostupné z: <https://www.transartists.org/en/artist-residence-history>
- Europa. (2023-05-5). *Registrace při pobytu překračujícím délkou 3 měsíce*. Dostupné z: https://europa.eu/youreurope/citizens/residence/documents-formalities/registering-residence/index_cs.htm
- Outlandia. (2023). *About*. Dostupné z: <https://outlandia.com/>
- Air Residency.(2023). *About*. Dostupné z: <https://www.airresidency.com/about>
- Arteles. (2018). *History*. Dostupné z: <https://www.arteles.org/history.html>
- Künstlerhaus Bethanien. (2023). *History*. Dostupné z: <https://www.bethanien.de/en/kunsterhaus-bethanien/history/>
- Künstlerhaus Bethanien. (2023). *Facilities*. Dostupné z: <https://www.bethanien.de/en/kunsterhaus-bethanien/facilities/>
- Künstlerhaus Bethanien. (2023). *Mission Statement*. Dostupné z: <https://www.bethanien.de/kunsterhaus-bethanien/mission-statement/>
- Künstlerhaus Bethanien. (2023). *Partners and Sponsors*. Dostupné z: <https://www.bethanien.de/en/kunsterhaus-bethanien/partners-sponsors/>
- Künstlerhaus Bethanien. (2023). *Programme*. Dostupné z: <https://www.bethanien.de/en/programme/>
- U-jazdowski. (2023). *About us*. Dostupné z: <https://u-jazdowski.pl/en/o-nas>
- U-jazdowski. (2023). *Residencies*. Dostupné z: <https://u-jazdowski.pl/en/programme/residencies>
- U-jazdowski. (2023). *Open calls for residencies*. Dostupné z: <https://u-jazdowski.pl/en/programme/residencies/open-calls>
- Compañía Nacional de Danza. (2023). *Mission*. Dostupné z: <https://cndanza.mcu.es/en/the-company/>
- Compañía Nacional de Danza (2023.) *Creative Residencies*. Dostupné z: <https://cndanza.mcu.es/en/educational-project/research-and-innovation/in-residence/creative-residencies/>

- Derida Dance Center. (2011). Derida Dance Center Residency program. Dostupné z: <http://www.derida-dance.com/qs/en/projects/residency-program>
- *European Dancehouse Network: Derida Dance Center* [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.ednetwork.eu/member/derida-dance-center>
- Derida Dance Center. (2011). *Rezidenční program Derrida Dance Center 2019*. Dostupné z: <http://www.derida-dance.com/qs/bg/component/content/article/50-novini/533-rezident-ska-programa-na-derida-dance-center-2019>
- Derida Dance Center. (2011). *OPEN CALLS/Derida Dance Center Residency Program*. Dostupné z: <http://www.derida-dance.com/qs/en/component/content/article/50-novini/587-otvoren-a-pokana-za-kandidatstvine--rezidentska-programa-na-derida-dance-center-2022>
- Jeannetworks, Typologies, Capacities. (2023). *About*. Dostupné z: <https://www.jeannetworks.net/about/>
- Jeannetworks, Typologies, Capacities (2023). *Participants*. Dostupné z: <https://www.jeannetworks.net/participants/>
- CERN Accelerating science. (2023). *Artistic Residencies*. Dostupné z: <https://arts.cern/programme/artistic-residencies>
- IETM. (2023). *Members List*. Dostupné z: <https://www.ietm.org/en/members/list>
- IETM. (2023). *Our Network*. Dostupné z: <https://www.ietm.org/en/about>
- Res Artis. (2019). *History*. Dostupné z: <https://resartis.org/global-network-arts-residency-centres/res-artis-history/>
- Res Artis. (2019). *About Us*. Dostupné z: <https://resartis.org/global-network-arts-residency-centres/>
- Res Artis. (2019). *Pricing*. Dostupné z: <https://resartis.org/pricing/>
- TransArtists. (2023). Dostupné z: <https://www.transartists.org/en>
- Artist Communities Alliance. (2023). Dostupné z: <https://artistcommunities.org/>
- Pépinières Européennes de Création. (2023). Dostupné z: <http://pepinieres.eu/en/>
- On the Move. (2023). *Members*. Dostupné z: <https://on-the-move.org/network/members>
- On the Move. (2023). *Network*. Dostupné z: <https://on-the-move.org/network>
- Agosto Foundation: Dokumentace archivů Centra pro Metamedia Plasy (CMP) 1990 – 1992 – 1999 [online]. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.agosto-foundation.org/cs/nadace-hermit-a-centrum-pro-metamedia-plasy>

- *Agosto Foundation: Dokumentace archivů Centra pro Metamedia Plasy (CMP) 1990 – 1992 – 1999* [online]. [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.agosto-foundation.org/cs/nadace-hermit-a-centrum-pro-metamedia-plasy>
- Nadace pro současné umění. (2023). *Aktuálně*. Dostupné z: <https://fca.fcca.cz/aktualne/>
- IDU. (2017). *O nás*. Dostupné z: <https://www.idu.cz/cs/o-nas>
- IDU (2017). *Služby*. Dostupné z: <https://www.idu.cz/cs/sluzby>
- Nová síť. (2023). *O Nové síti*. Dostupné z: <https://www.novasit.cz/nova-sit>
- ART-IN-RES. (2023). Dostupné z: <https://artinres.cz/>
- Nová síť. (2023). *Symposium ART-IN-RES 2023*. Dostupné z: <https://www.novasit.cz/novinky/symposium-art-in-res-2023.html>
- CzechMobility.info. (2023). *Zdroje podpory*. Dostupné z: <https://www.czechmobility.info/cs/temata/financni-podpora-zahranicni-kulturni-spoluprace/podpora-zahranicni-kulturni-spoluprace>
- Národní plán obnovy. (2023). Dostupné z: <https://www.planobnovy.cz/faq>
- Divadelní noviny. Podpora rezidencí i zahraničních umělců. Divadelní noviny. (2023). Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/podpora-rezidenci-i-zahranicnich-umelcu>
- BAKIČOVÁ, Hanka. Skupina mladých umělců se snaží oživit severočeské městečko Terezín. Český Rozhlas. (2023). Dostupné z: <https://cesky.radio.cz/skupina-mladych-umelcu-se-snazi-ozivit-severoceske-mestecko-terezin-8039670>
- HLAVÁČEK, Ludvík. Sorosovo centrum současného umění. *Atlas Transformace*. (2010). Dostupné z: <https://www.pbs.org/newshour/arts/amtrak-residency-offers-24-writers-long-train-ride>
- FLEISCHER, Victoria. Amtrak Residency offers 24 writers a desk during a long train ride. *PBS News Hours*. (2014). Dostupné z: <https://www.pbs.org/newshour/arts/amtrak-residency-offers-24-writers-long-train-ride>

Rozhovor (nepublikovaný)

- Černá, Markéta. Osobní rozhovor s pracovnící IDU, kontaktní osoba oddělení Rezidence, 4. května 2023.